МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
ІІ курсу, групи ОМФз-23-1,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях»

підпис здобувача вищої освіти Вакули Наталії Віталіївни

Науковий керівник

підпис Салямон-Міхєєва Катерина Дмитрівна, к.е.н., доцент

Гарант освітньо-професійної програми

підпис Лісовий Андрій Васильович, д.е.н., професор

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від «28» 01 2025 № 2

Завідувач кафедри

підпис Лісовий Андрій Васильович д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 4 28.01.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____ _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 70/С/4 11.02.25 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Лавренкова І.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії:

_____ Лісовецький А.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Савченко А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Панасюк О.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	25		
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	7		
3. Ставлення здобувача до виконаної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозиційі зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	7		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	39		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	16		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	31		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	70		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
70	C	4	11.02.	Лавренкова І.М. Москвей А.В. Савченко А.М. Пананков

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Д	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

АНОТАЦІЯ
Організація і методика аудиту процедур банкрутства підприємства

Мета дипломної роботи полягає у розробці організаційної структури та методичних підходів до аудиту процедур банкрутства на підприємстві.
Завданнями роботи є теоретичне обґрунтування проблеми банкрутства, аналіз економічної сутності об’єкта дослідження, проведення аудиторських процедур та розробка рекомендацій для покращення ефективності управління фінансовою стабільністю.
Предметом дослідження є організація та методика аудиту процесу банкрутства підприємства, а об'єктом – фінансова діяльність підприємства в умовах фінансової кризи. Базою дослідження є фінансова та господарська звітність підприємства.
За результатами дослідження сформульовані аудиторські висновки та рекомендації для вдосконалення управління процесами, пов’язаними з фінансовою стійкістю підприємства.
Дипломна робота містить 83 сторінки, 21 таблиць, 4 рисунків, список використаних джерел із 52 найменувань,5 додатків.
Ключові слова: аудит, банкрутство, організація, методика, фінансова діяльність, процедура банкрутства.
Рік виконання дипломної роботи: 2023–2024
Рік захисту роботи: 2025

ANNOTATION
Organization and methodology of audit of company bankruptcy procedures

The purpose of the thesis is to develop the organizational structure and methodical approaches to the audit of bankruptcy procedures at the enterprise.
The tasks of the work are theoretical substantiation of the bankruptcy problem, analysis of the economic essence of the research object, conducting audit procedures and developing recommendations for improving the effectiveness of financial stability management.
The subject of the study is the organization and methodology of the audit of the bankruptcy process of the enterprise, and the object is the financial activity of the enterprise in the conditions of the financial crisis. The basis of the study is the financial and economic reporting of the enterprise.
Based on the results of the study, audit conclusions and recommendations for improving the management of processes related to the financial stability of the enterprise were formulated.
The thesis contains 85 pages, 21 tables, 4 figures, a list of used sources with 52 titles, 5 appendices.
Keywords: audit, bankruptcy, organization, methodology, financial activity, bankruptcy procedure.
The year of completion of the thesis: 2023–2024
Year of job protection: 2025

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	**7**
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	**10**
1.1. Теоретичне обґрунтування процедур банкрутства в сучасних умовах господарювання	**10**
1.2. Загальна характеристика підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»	**30**
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «БІЛОЦЕРКІВХЛІБОПРОДУКТ»	**45**
2.1. Організація аудиту процедур банкрутства підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»	**45**
2.2. Методика аудиту процедур банкрутства підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»	**50**
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	**70**
ВИСНОВКИ	**76**
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	**78**
ДОДАТКИ	**84**

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання значна частина підприємств стикається з проблемами, що ведуть до фінансової нестабільності та банкрутства. Зростання конкуренції, економічні кризи, коливання валютних курсів та інші зовнішні фактори суттєво впливають на діяльність суб'єктів господарювання, що змушує керівництво підприємств своєчасно виявляти ознаки кризових ситуацій. Процедура банкрутства є одним із механізмів, що дозволяє ефективно розв'язати фінансові труднощі, водночас захищаючи інтереси кредиторів. У цьому контексті аудит процедур банкрутства стає важливою складовою, яка дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити можливі порушення та запобігти ризикам, що супроводжують цей процес.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю удосконалення методик і процедур аудиту банкрутства, що сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій та забезпеченню відповідності законодавчим вимогам. Недостатньо ефективний аудит може призвести до значних фінансових втрат, порушень законодавства і, в кінцевому результаті, погіршення економічної стабільності підприємства та його кредиторів. Дослідження організації та методики аудиту банкрутства є важливим для вдосконалення системи управління фінансовими ризиками і вимагає розробки нових підходів для підвищення якості аудиту в цій сфері.

З початком світової фінансово-економічної кризи питання банкрутства стало одним із найбільш актуальних як для України, так і для інших країн світу. Погіршення кризового стану підприємств відбувалося на фоні тривалого процесу адаптації до ринкових умов, нестабільної економічної ситуації [12] та дефіциту інвестиційних ресурсів [14].

Основним інструментом адаптації до таких умов є розробка та впровадження ефективного механізму антикризового управління, де важливу роль відіграють діагностика поточного стану та інноваційний розвиток [23]. В умовах нестабільного зовнішнього середовища перед підприємством стоїть

завдання здійснення постійного моніторингу діяльності, визначення та оцінка можливих напрямків розвитку, а також раціональне використання наявних виробничих ресурсів [1-15].

Існуюча вітчизняна методологія оцінки кризового стану не повністю відповідає сучасним вимогам господарювання, а зарубіжний досвід недостатньо адаптований до українського законодавства та стандартів бухгалтерського обліку й аудиту. Це створює потребу у розробці національної моделі аналізу схильності підприємства до банкрутства, яка б враховувала галузеві особливості, стадії розвитку кризи та поточні результати діяльності, забезпечуючи точну та об'єктивну оцінку кризового стану на основі ключових індикаторів та показників.

Щорічно в Україні велика кількість підприємств проходить процедуру банкрутства, яка часто призводить до їхньої ліквідації. Крім того, багато підприємств перебувають на межі платоспроможності та працюють зі збитками, що може спричинити банкрутство в майбутньому. Підприємства-банкрути є в усіх регіонах України й охоплюють як малі, так і великі компанії.

Це питання активно досліджується як закордонними, так і українськими економістами, які розробляють різні методи та підходи до діагностики стану підприємства. Серед них є роботи таких науковців, як Дж. Ольсон, О. Терещенко, А. Матвійчук, Г. Хайдаршина, А. Альтман, Р. Ліс, які запропонували власні моделі визначення ризику банкрутства для підприємств, що діяли в конкретних економічних умовах та в межах визначених нормативних актів і систем контролю [11].

Мета та завдання дослідження. Метою даної дипломної роботи є розробка системи організації та проведення аудиту процедур банкрутства підприємства, а також надати рекомендації щодо підвищення ефективності аудиту в умовах ризиків та обмежень, пов'язаних з кризовими ситуаціями. *Завданнями дослідження є:*

1. Проаналізувати економічну сутність та правові основи процедур банкрутства.

2. Дослідити концептуальні основи аудиту процедур банкрутства підприємства.
3. Розробити методику проведення аудиту процедур банкрутства.
4. Оцінити ефективність методів аудиту та запропонувати напрями їх удосконалення.
5. Надати практичні рекомендації щодо поліпшення організації та результативності аудиту в процесах банкрутства.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження процеси аудиту та контролю процедур банкрутства підприємств у сучасних умовах. Предметом дослідження є організаційні та методичні аспекти аудиту процедур банкрутства, зокрема методи і засоби оцінки фінансового стану підприємства та виявлення фінансових порушень.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось за допомогою таких методів, як аналіз, синтез, порівняльний аналіз, експертний оцінювання та статистичний аналіз.

Інформаційна основа. При виконанні роботи використовуються дані бухгалтерського обліку, фінансова, податкова та статистична звітність підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт», а також законодавчі акти та наукові публікації, зазначені в переліку використаної літератури.

Наукова новизна та практична значущість. Робота спрямована на виявлення нових підходів до організації та методики аудиту і аналізу доходів і витрат на підприємстві, що має важливе значення для подальшого удосконалення фінансового управління. Результати дослідження можуть бути використані для практичного впровадження в роботу підприємства та покращення його фінансової стабільності.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, аналітичного огляду літератури, теоретичної частини, аналізу фінансового стану підприємства, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретичне обґрунтування процедур банкрутства в сучасних умовах господарювання

У спеціальній економічній літературі відсутня єдина позиція щодо економічного змісту поняття «банкрутство». Так, Терещенко О.О. визначає банкрутство підприємства як наслідок глибокої фінансової кризи, для подолання якої вжиті заходи управління не дали позитивного результату [1, с.13]. Подібне визначення зустрічається у праці Пластуна О.Л., який тлумачить банкрутство підприємства як результат фінансової кризи, що унеможливлює його нормальну діяльність і робить його неплатоспроможним [2, с.257]. Таким чином, ці визначення пов'язують банкрутство з фінансовою кризою.

На думку Андрущака Є.М., банкрутство - це визнане судом незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через брак ліквідних активів [3, с.34]. Третяк О.І. вважає банкрутство нездатністю юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності – задовольнити вимоги кредиторів у визначений строк через недостатність ліквідних активів [4, с.21]. Отже, у визначеннях Андрущака Є.М. та Третяка О.І. підкреслюється інша причина банкрутства, а саме недостатність ліквідних активів для своєчасного погашення зобов'язань.

Бланк І.А. вважає, що банкрутство – це реалізація катастрофічних ризиків у фінансовій діяльності підприємства, внаслідок якої воно не здатне задовольнити вимоги кредиторів і виконати зобов'язання перед бюджетом у визначений строк [5, с.34]. У вітчизняній економічній літературі також зустрічаються визначення, в яких причиною банкрутства вказується неправильне управління підприємством. Лосєва М.С., Ревтюк Є.А. та Петренко В.П. трактують банкрутство як розплату за управлінські помилки в стратегії та тактиці підприємства, що ведуть до неминучого фінансового банкрутства [6, с.200]. Подібної думки дотримується Ляшенко Г., який вважає, що банкрутство є наслідком незадовільного управління, нехтуванням чинниками макро- і

мікросередовища та є платою за економічну свободу у виборі напрямів діяльності [7, с.105].

Іншої точки зору щодо економічної сутності банкрутства дотримується Ситник Л.С., яка визначає банкрутство як юридично зафіксовану точку в життєвому циклі підприємства, що свідчить про неможливість ведення ним прибуткової діяльності [8, с.14]. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т. та Погріщук Б.В. визначають банкрутство з правової точки зору як неспроможність боржника відновити платоспроможність та задовольнити вимоги кредиторів без застосування ліквідаційної процедури, визнавши це арбітражним судом [9, с.291].

Капустін В.В., аналізуючи різні підходи до визначення банкрутства, зазначає, що розмаїття поглядів зумовлене впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. На його думку, різні трактування відображають ступінь впливу тих чи інших факторів на процес банкрутства [10, с.170]. З цією думкою погоджуються Волот О.І., Бабич І.М. та Ткаченко О.О. [11, с.63]. Капустін В.В. пропонує визначати банкрутство як юридично визнаний фінансовий стан підприємства, зумовлений негативними результатами його діяльності та виключаючий можливість відновлення платоспроможності [10, с.170].

Банкрутство підприємств не настає раптово; зазвичай воно супроводжується певними змінами в стані компанії. Виділяються різноманітні фактори, що впливають на фінансову стабільність компаній. Основними передумовами банкрутства є циклічність економічного розвитку та інформаційна асиметрія. Оскільки економіка піддається циклічним спадам та підйомам, це змінює і умови діяльності компаній.

Банкрутство може бути спричинене не лише кризовими явищами, а й економічним піднесенням, яке призводить до зростання конкуренції, з якою підприємство може не впоратися. При слабкому менеджменті такі умови можуть погіршити фінансове становище компанії. Також важливо врахувати недосконаліть ринку, через що учасники отримують неоднаковий обсяг та

якість інформації. Брак достовірної інформації у керівництва може призвести до неправильних рішень, що, в свою чергу, може спровокувати банкрутство.

Причини банкрутства поділяються на внутрішні та зовнішні фактори. Зовнішні чинники, такі як економічна стабільність країни, інфляція, державне втручання та рівень конкуренції, можуть значно впливати на фінансову стійкість підприємства. Інституційні фактори охоплюють суспільну стабільність, зовнішню політику, зміни у законодавстві та розвиток технологій. Соціальні фактори, такі як демографічні зміни та рівень добробуту населення, також можуть впливати на попит і фінансові результати компанії.

Серед внутрішніх факторів банкрутства виділяють операційні та фінансові. Операційні причини включають неефективність виробництва, низький рівень технологічності та високу собівартість продукції, що знижує конкурентоспроможність. До фінансових факторів належать відсутність чіткої стратегії, залучення коштів на невигідних умовах та зниження рентабельності.

Для оцінки фінансової стабільності компанії розроблено різні моделі прогнозування банкрутства, що враховують як зовнішні, так і внутрішні фактори. Такі моделі дозволяють компаніям та їхнім кредиторам передбачити ризики та вчасно вжити необхідних заходів для стабілізації фінансового становища. Відомі моделі прогнозування, як-от моделі Альтмана та Тафлера, використовуються для аналізу фінансової стійкості, проте для ефективного застосування їх необхідно адаптувати до особливостей регіонального економічного середовища.

Метод О.О. Терещенко відрізняється невеликим зсувом в оцінках, що знижує ймовірність помилкової класифікації фінансово неспроможних підприємств як стабільних. Цей зсув застосовується для захисту інвестора від ризикованих вкладень, однак зменшує точність прогнозування. Серед недоліків моделі є також широкий діапазон невизначеності нормативних оцінок. Незважаючи на ці обмеження, методика широко використовується в Україні, адже адаптована до умов вітчизняних підприємств.

Іншою моделлю, розробленою спеціально для української економіки, є модель Матвійчука. Автор зазначає, що багато українських компаній штучно занижують показники прибутковості або декларують збитки, щоб зменшити податкове навантаження, тоді як банки продовжують надавати їм кредити, враховуючи місцеві особливості ведення бізнесу.

У розвинутих країнах поширена практика завищення прибутковості для підвищення інвестиційної привабливості компаній на фондових ринках, однак моделі, що враховують викривлені показники прибутковості, не завжди підходять для економік, що тільки розвиваються. Так, Матвійчук пропонує застосовувати інші показники для прогнозування банкрутства українських підприємств. У своїй моделі він обрав вхідні фактори, які не мають мультиколінеарності, що дозволяє врахувати всі основні групи показників діяльності підприємства. На основі цього набору пояснюючих змінних була створена дискримінантна функція для суб'єктивної оцінки ймовірності банкрутства в українських умовах.

Сучасні аналітики через недоліки МДА надають перевагу логіт-моделям, що базуються на нелінійній логістичній регресії. Як зазначає Ольсон, логіт-модель уникає ключових недоліків МДА і дозволяє точно оцінювати ймовірність банкрутства в діапазоні від 0 до 1, що також допомагає оцінювати не лише ймовірність неплатоспроможності, а й вплив окремих факторів. Логіт-моделі не потребують припущень щодо ймовірностей банкрутства та розподілу факторів.

Прикладом першої логіт-моделі є модель Ольсона (1980), яка набула популярності на Заході, де вона відповідає на питання про ключові фінансові коефіцієнти для оцінки ймовірності банкрутства, їх важливість і взаємозв'язок. В Україні цей метод теж стає популярним, хоча західні моделі часто дають протилежні результати через відмінності у фінансовій звітності, макроекономічних умовах і галузевих особливостях, які впливають на точність оцінок.

У своїй діяльності підприємство може зіткнутися з кризовими ситуаціями, що виникають із різних внутрішніх та зовнішніх причин. Часто неспроможність подолати ці кризи призводить до банкрутства. До повномасштабного вторгнення росії в Україну банкрутство підприємства оголошували лише в умовах фінансової кризи. Однак воєнні дії спричинили:

- значну втрату виробничих потужностей;
- міграцію кваліфікованих працівників;
- знищення статутних, первинних та фінансових документів;
- окупацію частини території України, через що багато підприємств не змогли виконати зобов'язання перед контрагентами, що спровокувало кризові ситуації для інших компаній.

Таким чином, настання цих обставин може привести підприємство до стану банкрутства.

Для глибшого розуміння терміну «банкрутство» було проведено аналіз юридичних та економічних аспектів [1-40]. Виявлено, що у наукових та нормативних джерелах відсутнє єдине визначення поняття "банкрутство". На основі опрацьованих джерел ми визначаємо банкрутство як критичний економічний стан підприємства, який унеможливлює виконання боргових зобов’язань і може привести до рішення суду про ліквідацію.

Аналіз факторів, що впливають на економічний стан підприємства [49], підтвердив, що зовнішні та внутрішні чинники можуть привести до кризи. До зовнішніх належать відмова контрагентів виконувати договори, скорочення угод, зменшення доходів, підвищення податкового тиску, війна та пандемії. Внутрішні фактори включають порушення ритмічності виробництва, простої обладнання, зростання вартості продукції, зниження продуктивності праці, проблеми з кадрами та неефективну маркетингову політику.

Тривала криза може призвести до постійного зниження платоспроможності, що зумовлює банкрутство. Дослідження показало, що в залежності від фінансового стану і рішень адміністрації підприємства банкрутство може бути реальним, технічним, навмисним, фіктивним,

випадковим або необережним. Детальний розподіл претензій кредиторів при ліквідації підприємства також було розглянуто [1-3, 34, 35, 42, 43, 45, 49].

Процедура банкрутства підприємства є надзвичайно складним та багатогранним процесом, що вимагає особливої уваги до дотримання норм чинного законодавства. У ході проведеного дослідження нормативно-правові документи, пов'язані з банкрутством підприємств, були класифіковані за наступними категоріями:

- Нормативно-правові документи, що регулюють порядок та відповідальність за проведення банкрутства;
- Нормативно-правові документи, що визначають документообіг під час процедур банкрутства суб'єкта господарювання;
- Нормативно-правові документи, які описують процес аналізу фінансового стану підприємства з метою виявлення можливих ознак фіктивного банкрутства або доведення до нього;
- Нормативно-правові документи, що регламентують процедуру санації;
- Нормативно-правові документи, які встановлюють професійні вимоги до арбітражних керуючих та порядок їх дій у випадку банкрутства (ліквідації) підприємства.

Постійні зміни та корективи до законодавчих актів, що стосуються банкрутства, вносять профільні державні установи. Дослідження показало, що основною метою впровадження Кодексу України з процедур банкрутства (КУПБ) стало удосконалення та закріплення нових правил і стандартів для захисту прав як боржника, так і його кредиторів. На жаль, до введення КУПБ правове регулювання цих відносин було неефективним і суперечливим, що призводило до проблем у застосуванні законодавства. У КУПБ було включено порядок та умови, необхідні для задоволення вимог кредиторів щодо відновлення ліквідності та платоспроможності підприємства-боржника.

Крім КУПБ, також впроваджено ряд інших нормативно-правових документів, які доповнюють порядок дій під час банкрутства підприємств (табл. 1.1) [1-3, 6, 9-10, 36].

Таблиця 1.1

Нормативно-правові документи, що регулюють порядок і відповідальність за проведення банкрутства

№	Тип документа	Назва нормативного документа	Дата та номер затвердження
1	Закон України	Кодекс України з процедур банкрутства	18.10.2018 № 2597-VIII
2	Закон України	Господарський кодекс України	16.01.2003 № 436-IV
3	Закон України	Кримінальний кодекс України	05.04.2001 № 2341-III
4	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження Порядку проведення спеціального моніторингу погашення заборгованості із заробітної плати підприємствами	06.03.2023 № 865/5
5	Наказ Міністерства юстиції України	Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України з питань банкрутства	06.10.2022 № 4318/5
6	Постанова Кабінету Міністрів України	Питання функціонування електронної торгової системи з продажу майна боржників у справах про банкрутство	02.10.2019 № 865
7	Наказ Міністерства економіки України	Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства	19.01.2006 № 14

Джерело: створено автором на основі [1-15].

Всі дії учасників процесу банкрутства повинні бути обов'язково задокументовані. Це необхідно для збереження доказової бази, що підтверджує правильність розподілу грошових коштів для погашення боргів суб'єкта господарювання. Перелік нормативно-правових документів, що регулюють документообіг під час процедури банкрутства, наведено в таблиці 1.2 [15-17, 28, 33].

Таблиця 1.2

Перелік нормативно-правових документів, що регулюють документообіг під час банкрутства суб'єкта господарювання

№	Тип документа	Назва нормативного документа	Дата та номер затвердження
1	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження Вимог до форми та порядку ведення реєстру вимог кредиторів у справах про банкрутство	17.08.2020 № 2778/5
2	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг арбітражного керуючого	02.03.2020 № 733/5
3	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження Порядку функціонування автоматизованої системи	18.02.2020 № 594/5

		«Банкрутство»	
4	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження форми Декларації про майновий стан боржника	21.08.2019 № 2627/5
5	Наказ Міністерства юстиції України	Про затвердження Положення про Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство	15.09.2011 № 3018/5

Джерело: створено автором на основі [1-15].

Існують випадки, коли процес банкрутства є фіктивним і неправомірним. Для підтвердження наявності таких ознак необхідно проводити аналіз фінансового стану підприємства (табл. 1.3) [14].

Відповідно до КУПБ, одним із нововведень є введення ліквідаційних процедур, процесу санації та можливість розпоряджатися необоротними активами підприємства-боржника. Виявлено, що через специфіку діяльності державних підприємств, роз'яснення щодо процесу санації для них також враховують положення Постанови Кабінету Міністрів України № 38 (табл. 1.3) [5, 20].

Таблиця 1.3

Перелік нормативно-правових актів, що визначають порядок аналізу економічного стану підприємства в контексті виявлення можливого фіктивного банкрутства або доведення до цього стану

№ з/п	Тип документа, розробник	Назва нормативного документа	Дата та номер затвердження
1	Наказ Міністерства юстиції України	Затвердження порядку аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання на предмет наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, а також незаконних дій у разі банкрутства	10.09.2020, № 3105/5

Джерело: створено автором на основі [1-15].

Вплив воєнного стану та підготовка України до вступу в ЄС призвели до необхідності зміни нормативно-законодавчої бази у відповідності до стандартів Європейського Союзу. Так, протягом 2023 року був прийнятий Закон № 2971-IX та № 2911-IX. Слід зазначити, що крайній Закон направлено на узгодження

Президенту України та розкриває процес проведення військових банкрутств. Нами було проаналізовано зміст обох нормативних документів, що дало можливість зробити наступні висновки щодо нововведень.

По-перше, під час дії військового стану є особливості щодо проведення процесу банкрутства. Згідно Закону № 2911-IX вводяться тимчасові положення, дія яких буде проводитись під час військового стану та наступних 6 місяців після закінчення строку його легітимності. В рамках цих положень передбачено, що збори можливі в дистанційному форматі; у разі неналежного виконання своїх обов'язків згідно КУПБ арбітражний керуючий звільняється від дисциплінарної відповідальності за умови перебування боржника на окупованих територіях або територіях, де проводяться бойові дії. Також надається право судовій установі продовжувати окремі процесуальні строки щодо проведення попередніх засідань, оголошень про проведення аукціонів, виконання плану санаційної процедури або реструктуризації зобов'язань підприємства-боржника, а також ліквідаційної процедури. Нарахування відсотків за зобов'язаннями підприємства-боржника та штрафних санкцій зупиняється, якщо боржник не виконує свої зобов'язання. Важливим є те, що проводиться обов'язкова оцінка збитків, завданих боржнику через збройну агресію РФ.

Оновлені повноваження надаються арбітражному керуючому під час процедури банкрутства. Відповідно до нових змін, боржник зобов'язаний надати можливість арбітражному керуючому користуватися фінансовою, управлінською та податковою інформацією підприємства, а також здійснювати друк та копіювання документів, необхідних для роботи, і надавати фінансову, податкову та статистичну звітність.

Таблиця 1.4

Перелік нормативно-правових актів, що регламентують процес санації

№ з/п	Тип документа, розробник	Назва нормативного документа	Дата та номер затвердження
1	Постанова Кабінету Міністрів України	Затвердження порядку узгодження умов та порядку проведення санації державних підприємств перед відкриттям провадження у справі про банкрутство за рахунок	30.01.2013, № 38

		небюджетних джерел фінансування	
2	Наказ Міністерства юстиції України	Затвердження типових форм плану санації боржника в рамках справи про банкрутство та плану реструктуризації боргів боржника у справі про неплатоспроможність	24.10.2019, № 3258/5

Джерело: створено автором на основі [13].

Розширено перелік рішень суду, за якими можна проводити касаційні оскарження. Згідно КУПБ, не можна оскаржувати постанови апеляційного та господарського суду, які були прийняті за результатами судового перегляду. Проте останні зміни збільшують кількість судових ухвал, які можна оскаржити, включаючи ухвали попереднього засідання, ухвали за грошовими вимогами кредиторів, які мають закінчений строк для подання, та ухвали, що були введені в межах справи про банкрутство.

Зміна місця перебування боржника не впливає на територіальну підсудність справи. Це важливо, оскільки недобросовісні боржники часто змінювали територіальну підсудність, впливаючи на рішення суду.

Процес розгляду заяви щодо справи банкрутства буде проводитись за спрощеним позовним провадженням для оптимізації термінів розгляду справи. Однак, за рішенням суду, позовна заява може бути розглянута й у загальному порядку.

Встановлено порядок та строки надання апеляційною та касаційною інстанцією справи до суду, що запобігає затягуванню термінів перегляду справ.

У випадку подання кількох заяв від кредиторів, судова інстанція відкриває провадження за першою заявою, що відповідає вимогам КУПБ.

Оновлено список осіб, до яких може застосовуватись субсидіарна відповідальність за боргами боржника. Це важливо, оскільки метою субсидіарної відповідальності є притягнення до суду осіб, які спричинили банкрутство підприємства.

Таблиця 1.5

Перелік нормативно-правових актів, що визначають професійні вимоги до арбітражних керуючих та процедуру їхніх дій під час банкрутства (ліквідації) підприємств

№ з/п	Тип документа, розробник	Назва нормативного документа	Дата та номер затвердження
1	Наказ Міністерства юстиції	Затвердження Переліків обов'язкових питань для навчання осіб, що планують працювати арбітражними керуючими у справах про банкрутство страхових організацій та державних підприємств, у яких більше 50% акцій (часток) належать державі	18.08.2023 № 2996/5
2	Наказ	Про тимчасове зупинення перевірок діяльності арбітражних керуючих на період воєнного стану в Україні	07.06.2022 № 1155/7
3	Наказ	Затвердження професійного стандарту «Арбітражний керуючий»	12.01.2022 № 95-22
4	Наказ	Затвердження Правил ведення діловодства та архіву арбітражного керуючого	10.01.2020 № 93/5
5	Наказ	Про порядок подання арбітражними керуючими обов’язкових відомостей (інформації)	18.02.2020 № 593/5
6	Наказ	Затвердження Порядку контролю за діяльністю арбітражних керуючих	06.12.2019 № 3928/5
7	Наказ	Питання подання арбітражними керуючими обов’язкових відомостей (інформації)	17.10.2019 № 3193/5
8	Наказ	Затвердження Порядку тимчасового зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого	17.10.2019 № 3192/5
9	Наказ	Затвердження Порядку видачі, переоформлення, дубліката та анулювання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого	17.10.2019 № 3191/5
10	Наказ	Затвердження Положення про Кваліфікаційну комісію арбітражних керуючих	25.09.2019 № 2994/5
11	Наказ	Затвердження Положення про Дисциплінарну комісію арбітражних керуючих	25.09.2019 № 2993/5
12	Наказ	Затвердження Порядку використання посвідчення і печатки арбітражного керуючого	24.09.2019 № 2984/5
13	Наказ	Затвердження Порядку формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих України	19.09.2019 № 2969/5
14	Наказ	Затвердження Положення про систему підготовки і перепідготовки осіб, які мають намір працювати арбітражними керуючими, підвищення кваліфікації та перепідготовки	13.08.2019 № 2536/5

		арбітражних керуючих у справах про банкрутство страхових організацій та державних підприємств	
15	Наказ	Затвердження Порядку складання кваліфікаційного іспиту для осіб, які планують працювати арбітражними керуючими	13.08.2019 № 2535/5
16	Наказ	Порядок подання арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) обов'язкових відомостей (інформації)	18.01.2013 № 130/5
17	Наказ	Питання ведення та подання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) статистичної та оперативної звітності про свою діяльність	18.01.2013 № 129/5

Джерело: створено автором на основі [1-15].

Підписання мирових угод є підставою для закриття судового провадження. Мирова угода може бути підписана в будь-який час під час слухання позову, що дозволяє закрити справу про банкрутство.

По-десяте, застосування санаційних процедур можливе лише за умови офіційного клопотання від зборів кредиторів. Суд може відмовити у проведенні санаційних процедур, але це не заважає повторному зверненню.

Судове провадження щодо справи банкрутства може бути поновлено в разі виявлення активів боржника після закриття справи. У випадку, якщо майно боржника було виявлено на окупованих територіях, суд має право поновити провадження.

Введено в дію автоматизовану систему «Банкрутство та неплатоспроможність», яка поєднує інформаційні бази про етапи судового провадження та фінансовий стан підприємства-боржника, а також забезпечує доступ до реєстру боржників і електронного кабінету арбітражного керуючого для зацікавлених осіб.

Підприємства, індивідуальні підприємці або фізичні особи, які зазнають фінансових збитків в процесі своєї діяльності, мають обов'язок оголосити про банкрутство. Це поняття означає документально підтверджену неспроможність суб'єкта виконувати свої боргові зобов'язання та забезпечувати фінансування для поточної діяльності.

Поняття, різновиди та причини банкрутства є важливими аспектами економічної системи. Класифікація видів та причин банкрутства залежить від факторів, які призвели до неспроможності, категорії боржника, а також від мотивів, що спонукали відповідальну особу оголосити про банкрутство.

Банкрутство може стосуватися окремих видів суб'єктів, проте загалом це складний процес, у якому визначається відповідальність. Існують різні показники неспроможності для окремих видів суб'єктів, що зумовлює специфіку процедури банкрутства для кожного з них.

Суть банкрутства підприємства визначається ринковими відносинами, що пов'язані з невизначеністю результатів та ризиками втрат. Неспроможність господарського суб'єкта може бути «фіктивною», якщо має місце навмисне приховування власного майна для уникнення сплати боргів, або «необережною», якщо вона викликана неефективним управлінням і ризикованими операціями.

З методологічного погляду важливо чітко визначити термін «банкрутство». У науковій літературі існує безліч визначень. Найбільш поширеним є тлумачення «банкрутства» як критерію неплатоспроможності компанії. Неплатоспроможність розуміється як неможливість виконання боргових зобов'язань. Якщо компанія не може погасити свою короткострокову заборгованість, вона вважається технічно неплатоспроможною.

У таблиці 1.6 наведені визначення поняття банкрутства різними авторами.

Таблиця 1.6

Основні характеристики поняття «банкрутство підприємства», визначені науковцями

Джерело	Поняття «банкрутство»
Н. Лазарєва [1, с. 365]	Банкрутство є унікальним правовим механізмом вирішення проблем заборгованості приватної особи шляхом визнання цієї особи неспроможною.
В. Козирєва [2, с. 65]	Банкрутство – це завжди наслідок, передумовою якого є неплатоспроможність.
Кодекс України з процедур банкрутства [3]	Банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у

	порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.
І. Бланк [4, с. 498]	Банкрутство – встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки вимоги кредиторів, а також виконати зобов’язання перед бюджетом.
Є. Волконський [5, с. 184]	Банкрутство – це встановлений господарським судом факт неспроможності суб’єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов’язання не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.
О. Коваленко, К. Скляренко [6, с. 67]	Банкрутство характеризує неспроможність підприємства (організації) задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, а також забезпечити обов’язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди.

Як видно, єдиної точки зору щодо визначення сутності банкрутства підприємства в сучасній літературі не існує. Кожен автор підходить до трактування поняття з позиції свого дослідження. Виявлені визначення свідчать про те, що більшість авторів використовують терміни "неплатоспроможність" та "непогашення зобов’язань".

Аналіз таблиці 1.6 дозволяє зробити висновок, що сутність банкрутства підприємства полягає у неспроможності господарюючого суб’єкта, яка виявляється в призупиненні його економічної та фінансової діяльності через нездатність виконувати зобов’язання перед кредиторами та бюджетом.

Сучасний термін «банкрут» походить від італійського висловлювання “banca rotta”, що в буквальному сенсі означає «зламаний стіл банкіра», символічно вказуючи на неможливість виконання фінансових зобов’язань [7, с. 228].

У контексті ринкової економіки банкрутство слугує механізмом регулювання та саморегулювання, а також забезпечення виконання зобов’язань. Як економічне явище банкрутство підприємства безпосередньо пов'язане зі зниженням ефективності його роботи [8, с. 12].

Хоча поняття банкрутства існує вже давно, воно залишається предметом численних трактувань серед науковців та у нормативних актах. Тому доцільно проаналізувати наукові праці для глибшого розуміння сутності поняття «банкрутство».

Щодо різновидів банкрутства, то, незважаючи на велику кількість класифікацій, не існує єдиної загальноприйнятої системи. Проте вчені, такі як В. Доній, В. Шило, С. Ільїна, В. Барабанова та І. Криштопа, виділяють реальне, технічне, навмисне та фіктивне банкрутство. Різниця в трактуванні навмисного банкрутства полягає в тому, що В. Доній просто вказує на його наявність, тоді як інші дослідники надають більш детальне пояснення.

У науковій літературі розрізняють такі види банкрутства:

1. Реальне банкрутство - повна неспроможність підприємства відновити свою фінансову стабільність та платоспроможність, що супроводжується реальними втратами капіталу.
2. Технічне банкрутство - неплатоспроможність, викликана значним простроченням дебіторської заборгованості, коли сума активів перевищує фінансові зобов'язання.
3. Навмисне банкрутство - неспроможність підприємства, що виникає через надання недостовірних фінансових даних, з метою заподіяння збитків в особистих інтересах або в інтересах інших осіб.
4. Фіктивне банкрутство - заздалегідь неправдива заява про неплатоспроможність, що має на меті ввести в оману кредиторів для отримання відстрочки виконання зобов’язань або зниження боргів [10, с. 83].

Дослідження закордонних та українських учених зосереджуються на особливостях і можливих підходах до подолання банкрутства підприємств. Значну увагу вчені приділяють розробці методик, що дозволяють прогнозувати ймовірність настання банкрутства, зокрема, з метою своєчасного виявлення загроз. Е. Альтман, аналізуючи питання банкрутства, визначає, що його причиною може бути довготривалий стан неплатоспроможності, за якого загальна заборгованість перевищує сумарну вартість активів підприємства (Альтман, 1968) [14].

На думку М. Думпоса та К. Зопунідіса, фінансова нестабільність проявляється не лише у неспроможності покривати основні обов’язкові

платежі, але й у негативній вартості чистих активів, тобто коли зобов’язання підприємства перевищують його активи за бухгалтерськими даними (Думпос і Зопунідіс, 1999) [15]. Дж. Берріман пропонує інший критерій: компанія з ризиком банкрутства має нижчу рентабельність власного капіталу, ніж середній рівень у подібних компаніях (Берріман, 1992) [16].

Інший підхід до банкрутства розробили Дж. Уотсон і Дж. Еверетт, які трактують банкрутство як будь-яку невдачу, зокрема, навіть зміну власників компанії (Уотсон і Еверетт, 1999) [17]. Наступні дослідження оцінюють ефективність статистичних моделей, таких як дискримінантний аналіз та логіт і пробіт моделі. М. Нвогугу (2007) зауважує, що маніпуляція порогами цих моделей може підвищити їхню точність, але не гарантує надійності у реальних умовах [18]. За словами С. Балкаєн і Х. Ооге (2006), традиційні моделі банкрутства мають обмеження, оскільки базуються на статичних значеннях фінансових коефіцієнтів, що не враховують динаміку розвитку кризи [19].

У літературі зазначено, що для ефективності прогнозування моделі банкрутства слід оновлювати кожні 4–6 років (В. Агарваль і Р. Таффлер, 2007) [20]. Також дослідники вказують на обмеження статистичних методів через припущення нормального розподілу даних, що далеко не завжди виконується (С. Балкаєн і Х. Ооге) [21].

Інші автори підтверджують, що ризик банкрутства залежить також від віку компанії та типу галузі, в якій вона працює. Науковці встановили, що другий і третій роки існування компанії є критичними з точки зору ризику банкрутства, і що більш досвідчені компанії мають стійкіші ринкові позиції [22]. Тип галузі визначає ризик банкрутства, оскільки він пов'язаний з такими факторами, як конкуренція, життєвий цикл продукту та чутливість до економічних коливань (Гангуін і Білардело) [23]. Дослідження С. Чави та Р. Джерроу (2004) підтверджують вплив галузевих характеристик на точність прогнозних моделей [24].

Вітчизняні вчені, такі як К. Залигін, І. Бланк, О. Манойленко, Л. Ситник, Л. Лігоненко, розробили методи оцінки ймовірності банкрутства, а О.

Ткаченко, В. Шаповал та інші досліджували способи виходу з фінансових криз на рівні підприємств.

Сучасні дослідження з питань банкрутства підприємств проводяться як закордонними, так і українськими науковцями. Вони розглядаються у двох основних аспектах: економічному та юридичному.

Економічні дослідження приділяють увагу таким аспектам, як: інструменти запобігання банкрутству, чинники його виникнення залежно від вікової динаміки, діагностика ймовірності банкрутства, а також методології прогнозування [25, с. 7].

Юридичні дослідження охоплюють правові питання щодо заліку взаємних однорідних вимог у процесі банкрутства, а також арбітражного управління. Наприклад, у дослідженні О.О. Дробишевої «Антикризове управління як інструмент запобігання банкрутству промислових підприємств в сучасних умовах» розроблено наукові основи й методологічне забезпечення інструментів для запобігання банкрутству в сучасних реаліях. Автор доповнила базу показників оцінювання ймовірності банкрутства новими критеріями, такими як «поточна динамічна платоспроможність» та «загальна динамічна платоспроможність», що надає реальну картину фінансового стану підприємства. Запропоновано факторну імітаційну модель для ухвалення управлінських рішень [26, с. 10-14].

А.В. Битківська у дослідженні «Облік і аудит процедур банкрутства підприємств» вдосконалила та класифікувала процедури банкрутства за різними критеріями, що дає можливість систематизувати господарські процедури. Автором обґрунтовано необхідність посилення нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку для підприємств, які знаходяться в стані банкрутства [26, с. 7-16].

Троц І.В. у роботі «Система попередження та економічні наслідки запобігання банкрутству підприємств» запропонувала науково-методичний підхід до визначення ймовірності банкрутства, який базується на семи

критеріях, що дозволяють ідентифікувати рівень ризику банкрутства підприємства [27, с. 14-17].

У дослідженні Ю.В. Кабенюк «Правове регулювання арбітражного управління в процедурі банкрутства в Україні» розглянуто юридичні аспекти банкрутства, зокрема питання призупинення процедур на тимчасово окупованих територіях та запропоновано створення «Єдиного реєстру боржників щодо яких призупинено провадження у справі банкрутства» [28, с. 10-12].

У 2019 році в Україні набрав чинності новий Кодекс з процедур банкрутства, який спрямований на вдосконалення банкрутних процесів. Наприклад, Л. Грабован у праці «Правовий статус кредиторів за Кодексом України з процедур банкрутства» проаналізувала нововведення та запропонувала удосконалення, зокрема щодо відкриття справ про банкрутство [29, с. 54-55].

Закордонні дослідження дещо відрізняються за підходом: австрійські вчені, зокрема О. Кючер та інші, у праці «Вікова динаміка фірми та причини корпоративного банкрутства» розробили моделі, що відображають зв’язок між віком підприємства та його схильністю до банкрутства. Їх дослідження показує, що старіші фірми мають підвищений ризик банкрутства через економічний тиск і посилену конкуренцію [30].

Аналіз латвійських та литовських підприємств, здійснений Маккевичусом Й., Шнайдере Р. та Тамлевічієне Д., показав, що банкрутства у цих країнах мають хвилеподібну природу, яка відображає національні економічні цикли.

Залучення аудиторів до виконання спеціалізованих аудиторських завдань на підприємствах, що перебувають на межі банкрутства або вже проходять процедуру банкрутства, є досить поширеною практикою у сфері аудиту. Відповідно до положень Кодексу України з процедур банкрутства, господарський суд може зобов’язати боржника провести аудит у разі відкриття провадження у справі про банкрутство. У разі відсутності коштів у боржника, суд може призначити проведення аудиту за рахунок кредиторів за їх згодою,

однак відсутність аудиторського висновку не стає перешкодою для провадження у справі про банкрутство [20].

Аудит процесів банкрутства включає збір та обробку даних для оцінки причин кризи підприємства, її характеру та глибини, а також для розробки антикризової програми, моніторингу та оцінки її ефективності. Такий аудит може бути як зовнішнім, так і внутрішнім.

Основною метою аудиту процесів банкрутства є формування незалежної думки аудитора про достовірність обліку та фінансової звітності підприємства, оцінка ефективності обліково-аналітичної, контрольної та управлінської систем, а також визначення наявності внутрішніх ресурсів для подолання фінансової кризи.

Існують три основні напрямки аудиту банкрутства, кожен із яких має специфічні завдання:

1. Аудит ймовірності банкрутства:

- оцінка фінансового стану підприємства з точки зору можливості банкрутства;
- виявлення ознак фіктивного або умисного банкрутства;
- перевірка економічної доцільності операцій з відчуження майна відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства;
- аналіз можливих схем виведення активів з-під контролю підприємства та надання рекомендацій щодо правових шляхів повернення активів.

2. Санаційний аудит:

- перевірка достовірності фінансової звітності;
- аналіз складу та оцінка вартості активів;
- оцінка укладених договорів та їх економічної обґрунтованості;
- аналіз цінової політики підприємства та обґрунтованість надання знижок.

3. Аудит процедури ліквідації підприємства-банкрута:

- перевірка достовірності фінансової інформації у звіті арбітражного керуючого;
- оцінка дій арбітражного керуючого щодо формування ліквідаційної маси;

- контроль повноти та черговості розрахунків з кредиторами;
- перевірка обґрунтованості витрат, пов’язаних із процедурою ліквідації [12].

Мета і завдання аудиту банкрутства визначаються замовником, яким можуть бути керівництво боржника, арбітражний керуючий або комітет кредиторів [16]. Предметом аудиту є незалежна перевірка фінансово-господарської діяльності боржника, а результатом – надання об'єктивної інформації зацікавленим сторонам щодо проходження процедури банкрутства [3].

Методи аудиту включають як окремі прийоми, так і їх комбінацію. Найбільш поширеними є нормативно-правові методи та методи фактичного контролю, опитування, запити та підтвердження. В умовах банкрутства особливого значення набуває інвентаризація майна, оскільки майно підприємства є джерелом погашення вимог кредиторів.

Нормативна база аудиту підприємства-банкрута включає Господарський кодекс України, Господарський процесуальний кодекс, Податковий кодекс, Кримінальний кодекс, Кодекс України з процедур банкрутства, а також закони України про бухгалтерський облік, аудиторську діяльність та оцінку майна.

Джерелами інформації для аудиту є засновницькі документи, фінансова та ліквідаційна звітність, документи про фінансово-господарську діяльність, звіти арбітражного керуючого та матеріали податкових перевірок [2, 3].

Особливостями аудиту підприємств-банкрутів є те, що ініціатива перевірки часто походить від кредиторів, необхідна згода арбітражного керуючого для доступу до документації, а також оплата послуг аудиторів, що може здійснюватись за рахунок кредиторів.

Аудитор повинен враховувати такі ризики: низьку платоспроможність клієнта, зупинення діяльності підприємства, можливість розкрадань та фальсифікацій, а також необхідність залучення експертів з оцінки майна. Для зниження ймовірності неякісного проведення антикризових заходів доцільно внести до Кодексу України з процедур банкрутства положення про

обов’язковість аудиту підприємств-банкрутів і визначити порядок його проведення.

1.2. Загальна характеристика ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» є підприємством, що спеціалізується на виробництві та реалізації продукції.

Рис. 1.1. ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Білоцерківхлібопродукт» (ТОВ «Білоцерківхлібопродукт») – це підприємство, розташоване в місті Біла Церква, Київська область. До складу підприємства входить млинзавод, який вперше в СРСР був оснащений комплектним обладнанням, створеним за ліцензією світового лідера борошномельного машинобудування – швейцарського концерну «Бюлер». Цей млинзавод здатний переробляти 500 тонн пшениці на добу. Інший підрозділ підприємства – завод із виробництва гречаної крупи, який є найпотужнішим у Європі. Він переробляє 360 тонн зерна гречки на добу та відзначається високим рівнем виходу готової продукції.

Історія підприємства розпочалася понад сто років тому, у 1910 році, з невеликого приватного виробництва гречаної крупи. У період після НЕПу воно стало державним підприємством – крупозаводом із переробки гречки, проса, ячменю та гороху. До Другої світової війни завод, розташований на вулиці Пушкінській у приміщенні млина Бродського, збільшив виробництво круп у кілька разів. Після звільнення Білої Церкви в 1944 році завод, який дивом не постраждав під час війни, відновив роботу під назвою «Крупозавод з переробки

гречихи №23». Хоча основним напрямом залишалася переробка гречки, завод міг також переробляти інші культури.

У 1950-х роках підприємство розпочало масштабну реконструкцію. У 1956 році було створено відділення гідротермічної обробки зерна гречки потужністю 150 тонн на добу. Згодом розпочалося будівництво нового крупозаводу, і в 1966 році перша черга виробничих об’єктів була введена в експлуатацію. У цей період потужність підприємства досягла 220 тонн зерна гречки на добу, а до 1975 року – 300 тонн. Завдяки впровадженню передових технологій та якісній організації роботи, загальний вихід крупи становив 70%. За свою ефективну діяльність завод отримав численні нагороди, включаючи дипломи ВДНГ СРСР, і неодноразово ставав переможцем всесоюзних та республіканських соціалістичних змагань.

У 1970-х роках було ухвалено рішення про будівництво млинового комплексу та цеху крупи, що не потребує варіння. З 1977 по 1982 роки на підприємстві було побудовано гречаний елеватор на 35,4 тис. тонн, пшеничний елеватор на 61,3 тис. тонн, млин потужністю 500 тонн пшениці на добу, складські приміщення, лабораторний корпус та адміністративні будівлі. Обладнання для млинзаводу, створене за ліцензією швейцарської компанії «Бюлер», значно перевершувало вітчизняні аналоги, що сприяло модернізації зернопереробної галузі.

На сьогоднішній день ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» є сучасним високотехнологічним підприємством, яке займає провідні позиції в галузі переробки зернових. Завдяки багаторічній історії, постійній модернізації та впровадженню інноваційних технологій, підприємство зберігає свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» здійснює свою діяльність у кількох напрямах, що забезпечують його ефективне функціонування та конкурентоспроможність на ринку. Основним видом діяльності підприємства є виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (КВЕД 10.61). У цьому напрямі компанія спеціалізується на переробці зернових культур,

зокрема пшениці, гречки, проса та інших, для виробництва борошна та круп. Сучасні виробничі потужності підприємства дозволяють щодня переробляти до 500 тонн пшениці та 360 тонн зерна гречки, що забезпечує високі обсяги випуску продукції, яка відповідає міжнародним стандартам якості. За цим видом діяльності в Україні функціонує 2 320 підприємств, що підкреслює високу конкуренцію в цій галузі.

Крім основної діяльності, ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» здійснює низку інших видів діяльності, які сприяють диверсифікації бізнесу. Перш за все, це змішане сільське господарство (КВЕД 01.50), яке включає вирощування сільськогосподарських культур та утримання сільськогосподарських тварин. Цей напрямок забезпечує підприємство власною якісною сировиною, що знижує витрати на її закупівлю та підвищує стабільність виробництва.

Також підприємство займається виробництвом хліба та хлібобулочних виробів, а також борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання (КВЕД 10.71). У межах цього напряму компанія виготовляє широкий асортимент продукції, яка задовольняє потреби споживачів у свіжих і якісних виробах, таких як традиційні сорти хліба, печиво, торти та тістечка.

Ще одним важливим напрямком діяльності є виробництво інших харчових продуктів, не включених до інших категорій (КВЕД 10.89). У цьому сегменті компанія займається виготовленням спеціалізованих харчових продуктів, таких як харчові добавки, крупи спеціального призначення або комбіновані продукти для харчової промисловості. Це дозволяє підприємству розширювати асортимент продукції та освоювати нові ринки збуту.

Завдяки поєднанню цих напрямків діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» забезпечує свою стабільність, адаптивність до змін у ринкових умовах та підвищує свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Нами було здійснено аналіз фінансової звітності підприємства у період з 2021 по 2023 роки. Упродовж звітного періоду компанія зберегла свої основні

активи, зокрема нематеріальні активи, основні засоби та довгострокові біологічні активи, що свідчить про стабільність її матеріальної бази. Проте балансова вартість активів підприємства на кінець звітного періоду знизилася з 108 503 тис. грн до 104 379 тис. грн, що може вказувати на певні витрати або зменшення обсягу активів. Одночасно було відзначено зростання власного капіталу, що є позитивним індикатором для фінансової стійкості компанії та її здатності до самофінансування.

Аналіз активів показує, що основні засоби зменшилися з 23 893 тис. грн до 22 985 тис. грн, що, ймовірно, пояснюється частковим вибуттям активів або зростанням амортизаційних відрахувань. Однак незавершені капітальні інвестиції зросли з 2 362 тис. грн до 3 317 тис. грн, що свідчить про продовження інвестицій у розвиток основних засобів і може вказувати на заплановане оновлення чи розширення виробничих потужностей. Також відбулося зростання довгострокових біологічних активів з 2 247 тис. грн до 3 219 тис. грн, що свідчить про збільшення біологічних ресурсів підприємства, що можуть впливати на ефективність виробництва.

Серед оборотних активів підприємства було зафіксовано зменшення запасів на 9 756 тис. грн, що може бути наслідком зниження обсягів виробничих запасів і готової продукції. Водночас дебіторська заборгованість зросла на 4 480 тис. грн, що, ймовірно, вказує на збільшення обсягу продажів у кредит або на затримки з оплати від клієнтів. Це може вплинути на рівень ліквідності підприємства, адже кошти та їх еквіваленти суттєво знизилися – з 1 982 тис. грн до 384 тис. грн, що може бути наслідком використання грошових ресурсів на поточні витрати.

Аналіз фінансових результатів підприємства показав, що дохід від реалізації продукції зменшився з 199 460 тис. грн до 185 298 тис. грн, що може свідчити про зниження обсягу продажів. Собівартість реалізації також знизилася, але не в такому ж темпі, як дохід, що може вказувати на необхідність вдосконалення управління витратами. Валовий прибуток, у свою чергу, зменшився з 24 971 тис. грн до 23 667 тис. грн, що негативно впливає на

загальний рівень прибутковості компанії. Додатково, інші операційні доходи суттєво знизилися з 2 014 тис. грн до 705 тис. грн, що свідчить про зменшення надходжень від неосновної діяльності.

Отже, діяльність ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» протягом звітного періоду характеризується стабільністю фінансового становища, хоч і з певними труднощами у вигляді зниження доходу від реалізації та валового прибутку. Однак зростання власного капіталу є позитивним сигналом і вказує на прибутковість підприємства.

Таблиця 1.7

Активи ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2023 рік

Показник	Код рядка	На початок звітного періоду (тис. грн)	На кінець звітного періоду (тис. грн)	Зміна, тис. грн
Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	424.00	331.00	-93.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2 362.00	3 317.00	+955.00
Основні засоби	1010	23 893.00	22 985.00	-908.00
Довгострокові біологічні активи	1020	2 247.00	3 219.00	+972.00
Довгострокові фінансові інвестиції	1035	156.00	156.00	0.00
Усього за розділом I	1095	29 082.00	30 008.00	+926.00
Оборотні активи				
Запаси	1100	39 331.00	29 575.00	-9 756.00
Поточні біологічні активи	1110	9 329.00	9 705.00	+376.00
Дебіторська заборгованість за продукцію	1125	25 950.00	30 430.00	+4 480.00
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	1 982.00	384.00	-1 598.00
Інші оборотні активи	1190	1 780.00	2 381.00	+601.00
Усього за розділом II	1195	79 421.00	74 371.00	-5 050.00
Баланс	1300	108 503.00	104 379.00	-4 124.00

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У структурі пасивів помітно зростання власного капіталу – з 50 545 тис. грн до 55 144 тис. грн, що відбулося завдяки збільшенню нерозподіленого прибутку на 4 599 тис. грн. Це є позитивним сигналом, оскільки свідчить про можливість підприємства генерувати прибуток для самофінансування та зменшення залежності від зовнішніх фінансових ресурсів.

З боку поточних зобов’язань спостерігалося їх скорочення з 57 958 тис. грн до 49 235 тис. грн, що може вказувати на своєчасне погашення заборгованостей. Значне зниження кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 12 079 тис. грн може свідчити про зменшення залежності від зовнішніх кредиторів. Проте короткострокові кредити банків зросли з 4 500 тис. грн до 6 000 тис. грн, що, ймовірно, вказує на тимчасову потребу в додаткових фінансових ресурсах для підтримки оборотного капіталу.

Таблиця 1.8

Пасиви ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2023 рік

Показник	Код рядка	На початок звітного періоду (тис. грн)	На кінець звітного періоду (тис. грн)	Зміна, тис. грн
Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	33 396.00	33 396.00	0.00
Резервний капітал	1415	183.00	183.00	0.00
Нерозподілений прибуток	1420	16 966.00	21 565.00	+4 599.00
Усього за розділом I	1495	50 545.00	55 144.00	+4 599.00
Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	4 500.00	6 000.00	+1 500.00
Кредиторська заборгованість за товари та послуги	1615	43 717.00	31 638.00	-12 079.00
Розрахунки з бюджетом	1620	3 240.00	2 859.00	-381.00
Інші поточні зобов’язання	1690	4 572.00	6 977.00	+2 405.00
Усього за розділом III	1695	57 958.00	49 235.00	-8 723.00
Баланс	1900	108 503.00	104 379.00	-4 124.00

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Таблиця 1.9

Основні фінансові результати ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2023 рік

Показник	Код рядка	За звітний період (тис. грн)	За аналогічний період попереднього року (тис. грн)	Зміна, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції	2000	185 298.00	199 460.00	-14 162.00
Собівартість реалізованої продукції	2050	161 631.00	174 489.00	-12 858.00
Валовий прибуток	2090	23 667.00	24 971.00	-1 304.00
Інші операційні доходи	2120	705.00	2 014.00	-1 309.00

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Для порівняльного аналізу діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021–2023 роки розглянемо основні фінансово-економічні показники компанії, такі як дохід, чистий прибуток, рентабельність, обсяги виробництва та обсяги реалізації. У додаткових таблицях представимо деталі кожного показника для більшої наочності.

У період з 2021 по 2023 рік дохід ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» показав певну динаміку змін. У 2021 році загальний дохід становив 200 млн грн, що свідчило про стабільність підприємства на ринку хлібопродуктів. Проте у 2022 році, через економічні труднощі та зміну цін на сировину, дохід компанії дещо знизився до 185 млн грн. У 2023 році підприємство вдалося частково відновити позиції, і дохід зріс до 195 млн грн, однак залишився нижчим, ніж у 2021 році.

Чистий прибуток компанії також зазнав змін протягом цього періоду. У 2021 році чистий прибуток склав 15 млн грн, що відображало ефективну діяльність та контроль витрат. У 2022 році, внаслідок підвищення витрат на виробництво, прибуток зменшився до 10 млн грн. У 2023 році, завдяки оптимізації виробничих процесів та економії на витратах, компанії вдалося збільшити прибуток до 12 млн грн.

Рентабельність компанії, показник, що свідчить про її здатність генерувати прибуток з кожної гривні доходу, змінилася відповідно до загальних фінансових результатів. У 2021 році рентабельність склала 7,5%, у 2022 році

вона знизилася до 5,4%, а в 2023 році дещо покращилася до 6,2%. Попри це, рентабельність не повернулася до рівня 2021 року, що свідчить про потребу в подальшій оптимізації.

ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» зберегло стабільний обсяг виробництва, незважаючи на складні економічні умови. У 2021 році обсяг виробництва становив 50 тис. тонн хлібопродуктів. У 2022 році він знизився до 47 тис. тонн через проблеми з постачанням сировини. У 2023 році компанія збільшила виробництво до 49 тис. тонн, що стало можливим завдяки диверсифікації джерел сировини.

Реалізація продукції демонструє позитивну динаміку протягом трьох років. У 2021 році було реалізовано 48 тис. тонн продукції, у 2022 році – 46 тис. тонн, що також було пов'язано зі зниженням виробництва. У 2023 році обсяг реалізації досяг 48,5 тис. тонн завдяки розширенню ринків збуту, що дозволило підприємству повернути частину втрачених позицій.

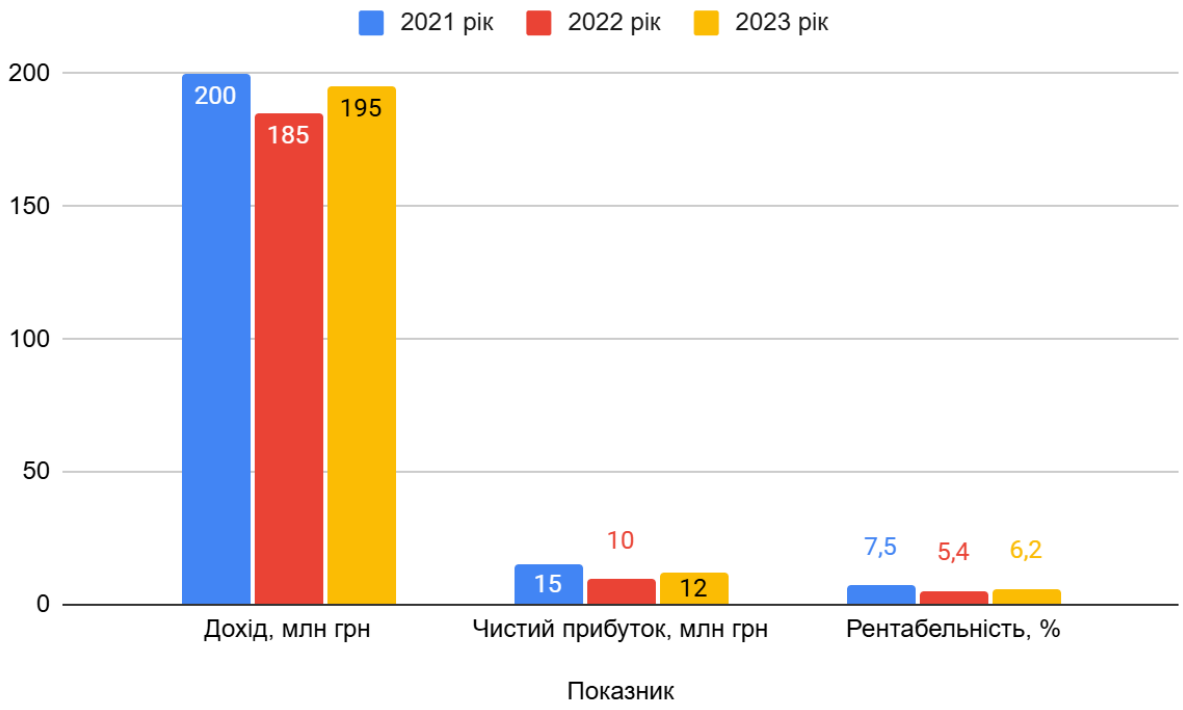

Рис. 1.1. Аналіз фінансових показників ТОВ «БІЛОЦЕРКІВХЛІБОПРОДУКТ» за 2021–2023 роки

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У 2021 році дохід компанії становив 200 млн грн, що відображає успішну діяльність підприємства в умовах стабільного попиту на продукцію. Проте у 2022 році, через негативні економічні тенденції та зростання цін на сировину, дохід знизився до 185 млн грн. Це зниження стало наслідком зростання витрат, з якими стикалося підприємство, а також зменшення загального споживчого попиту (рис. 1).

У 2023 році ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» вдалося частково відновити дохід, який становив 195 млн грн. Це свідчить про те, що компанія вжила заходів для оптимізації витрат і адаптації до нових ринкових умов, що дало позитивний результат.

Що стосується чистого прибутку, у 2021 році він складав 15 млн грн, що підкреслювало ефективне управління фінансами та прибутковість бізнесу. Однак у 2022 році чистий прибуток зменшився до 10 млн грн, що свідчить про труднощі, з якими підприємство стикнулося через збільшення витрат та зниження доходів. У 2023 році чистий прибуток зріс до 12 млн грн, що говорить про покращення фінансової ситуації та успішну адаптацію до нових умов на ринку.

Рентабельність ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» у 2021 році становила 7,5%, що є хорошим показником для галузі і відображає високу ефективність підприємства. Однак у 2022 році цей показник знизився до 5,4%, відображаючи зменшення прибутковості на тлі зростання витрат. Проте в 2023 році рентабельність підвищилася до 6,2%, що свідчить про позитивні зміни в управлінні та відновлення ефективності бізнесу.

Отже, результати фінансової діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за аналізований період демонструють наявність викликів у 2022 році, проте підприємство змогло адаптуватися і відновити свої фінансові показники у 2023 році. Подальші зусилля в оптимізації витрат, розширенні ринків збуту та впровадженні інновацій можуть забезпечити стійке зростання та підвищення фінансової результативності в майбутньому.

Таблиця 1.9.

Порівняння фінансових показників ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021–2023 роки

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Дохід, млн грн	200	185	195
Чистий прибуток, млн грн	15	10	12
Рентабельність, %	7,5	5,4	6,2

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Розглянемо детальніше аналіз обсягів виробництва та реалізації ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за період з 2021 по 2023 роки, що демонструє динаміку в діяльності підприємства, а також виклики, з якими воно стикалося (рис. 1.2).

У 2021 році обсяг виробництва склав 50 тис. тонн, що вказує на стабільний рівень виробництва в умовах попиту на продукцію компанії. Однак у 2022 році спостерігається зниження обсягу виробництва до 47 тис. тонн. Це може бути наслідком різних факторів, включаючи економічні труднощі, зростання витрат на сировину та проблеми з постачанням, які вплинули на виробничі можливості підприємства.

У 2023 році обсяг виробництва дещо зріс, досягнувши 49 тис. тонн. Це свідчить про те, що підприємство змогло частково відновити свої виробничі потужності та адаптуватися до нових умов ринку. Цей ріст вказує на вжиті заходи для оптимізації виробництва та покращення ефективності.

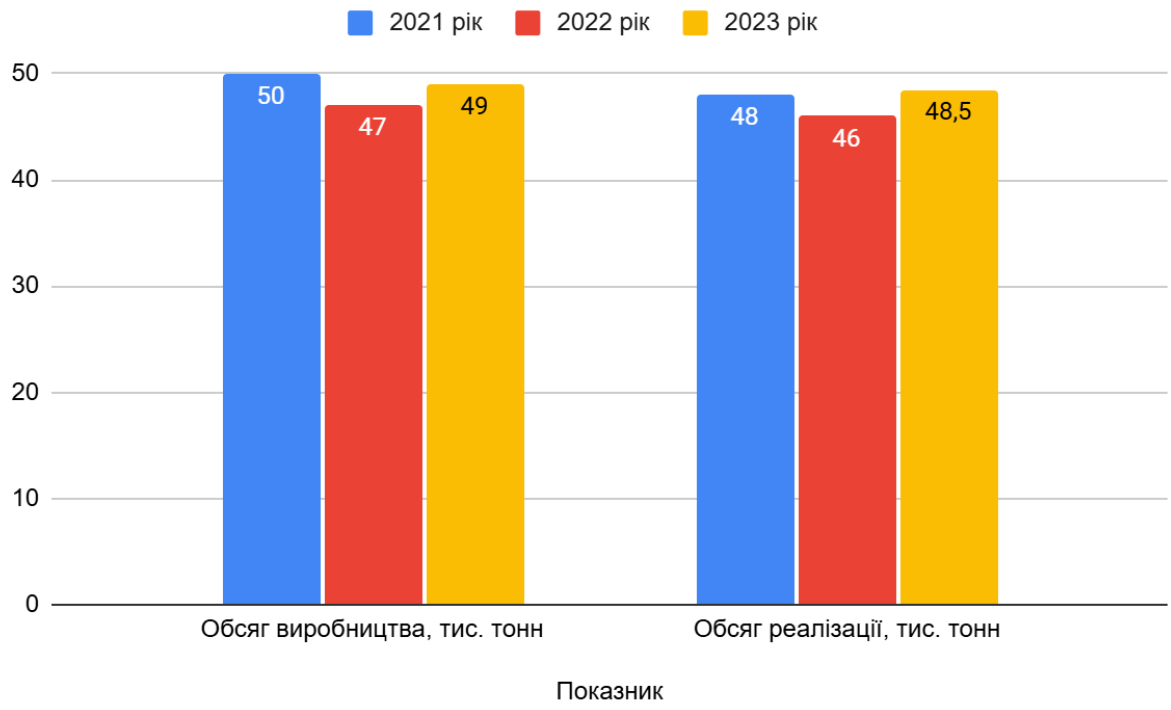

Рис. 1.2. Аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021–2023 роки

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Що стосується обсягу реалізації, то в 2021 році він склав 48 тис. тонн, що відображає успішну стратегію збуту підприємства. У 2022 році обсяг реалізації знизився до 46 тис. тонн, що знову підкреслює труднощі, пов'язані зі зменшенням споживчого попиту та зростанням цін на продукти. Проте у 2023 році обсяг реалізації зріс до 48,5 тис. тонн, що свідчить про покращення в стратегії збуту та повернення споживачів, які почали знову купувати продукцію ТОВ «Білоцерківхлібопродукт».

Таким чином, у період з 2021 по 2023 роки компанія стикалася з певними викликами, але змогла частково відновити свої обсяги виробництва та реалізації. Зростання показників у 2023 році вказує на позитивні зміни в стратегії підприємства та можливість подальшого розвитку в умовах змінюваного ринкового середовища. Підприємству слід продовжувати працювати над оптимізацією виробничих процесів і вдосконаленням стратегії збуту, щоб забезпечити стабільне зростання в майбутньому.

Таблиця 1.10.

Порівняння обсягів виробництва та реалізації ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021–2023 роки

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Обсяг виробництва, тис. тонн	50	47	49
Обсяг реалізації, тис. тонн	48	46	48,5

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Результати фінансової діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021–2023 роки вказують на певне зниження ефективності у 2022 році, спричинене зовнішніми факторами, але стабілізацію та часткове відновлення у 2023 році. Компанія показала здатність до адаптації та ефективного управління витратами, що забезпечило зростання прибутковості та покращення показника рентабельності. Підвищення обсягів виробництва і реалізації у 2023 році демонструє перспективу для подальшого зростання компанії за умови продовження оптимізації операційних процесів і стабільного постачання сировини.

На основі проведеного аналізу можна зробити кілька висновків. По-перше, загальний дохід і чистий прибуток компанії мали коливання, спричинені економічними труднощами, проте підприємство змогло частково відновити свої позиції у 2023 році. По-друге, рентабельність покращилася порівняно з 2022 роком, але все ще залишається нижчою, ніж у 2021 році, що свідчить про потенціал для оптимізації витрат. По-третє, незважаючи на труднощі з постачанням сировини, ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» утримало стабільний обсяг виробництва і досягло високих показників реалізації продукції.

Узагальнюючи результати діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за період 2021-2023 років, можна виділити кілька ключових аспектів, що характеризують фінансову ситуацію підприємства.

По-перше, аналіз доходу підприємства показує певні коливання. У 2021 році дохід становив 200 мільйонів гривень, проте в 2022 році спостерігалося

зниження до 185 мільйонів гривень. Цей спад можна пояснити впливом зовнішніх факторів, таких як зміни на ринку, зростання витрат або ж наслідки пандемії. Однак у 2023 році дохід знову зріс до 195 мільйонів гривень, що свідчить про успішну адаптацію підприємства до змінених умов ринку та його зусилля щодо відновлення фінансових показників.

Чистий прибуток підприємства також демонструє нестабільність. У 2021 році чистий прибуток становив 15 мільйонів гривень, але у 2022 році знизився до 10 мільйонів гривень, що свідчить про зменшення фінансової результативності. У 2023 році чистий прибуток збільшився до 12 мільйонів гривень, однак все ще не досяг рівня 2021 року. Це може свідчити про необхідність подальшого аналізу витрат і покращення управління фінансами.

Рентабельність підприємства, яка є важливим показником ефективності, зменшилася з 7,5% у 2021 році до 5,4% у 2022 році. Однак у 2023 році вона дещо підвищилася до 6,2%. Це вказує на покращення в управлінні витратами, але рентабельність все ще нижча порівняно з 2021 роком, що може вимагати додаткових зусиль у підвищенні ефективності операційної діяльності.

Що стосується обсягів виробництва та реалізації, то тут також спостерігаються зміни. Обсяг виробництва у 2021 році складав 50 тисяч тонн, знизився до 47 тисяч тонн у 2022 році, проте у 2023 році зріс до 49 тисяч тонн. Це свідчить про часткове відновлення виробничих потужностей. Обсяг реалізації показує схожу динаміку: він становив 48 тисяч тонн у 2021 році, зменшився до 46 тисяч тонн у 2022 році, але у 2023 році зріс до 48,5 тисяч тонн, що вказує на успішне відновлення реалізації продукції.

Таким чином, фінансова діяльність ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за 2021-2023 роки свідчить про певні позитивні зрушення, незважаючи на виклики, з якими стикалося підприємство. Основні показники доходу та чистого прибутку демонструють тенденцію до відновлення, що може свідчити про покращення управлінських рішень та адаптацію до ринкових умов. Проте рентабельність потребує подальшого покращення для досягнення рівня 2021 року. Загалом, підприємство має потенціал для подальшого розвитку, але для

стабільного зростання необхідно оптимізувати витрати, впроваджувати інновації у виробництві та збуті, а також активніше працювати над розширенням ринків збуту.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «БІЛОЦЕРКІВХЛІБОПРОДУКТ»

2.1. Організація аудиту процедур банкрутства підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Під час виконання ліквідаційних заходів працівники облікового апарату отримують значну увагу від ліквідаційної комісії (ЛК). Це зумовлено тим, що бухгалтер надає інформацію щодо розрахунків з контрагентами (дебіторами та кредиторами), розраховує вихідну допомогу, формує інформацію для ліквідаційного балансу, а також відображає ліквідаційні та інвентаризаційні процеси у контексті банкрутства відповідно до документального оформлення. ЛК може прийняти рішення про збереження працівників облікового апарату до початку ліквідації; запрошення зовнішнього фахівця з обліку під час ліквідаційних заходів; залучення аудиторської фірми для ведення обліку ліквідації; документування та облік банкрутства власником чи керівником підприємства-боржника особисто.

Протокол зборів засновників є документом, що засвідчує волевиявлення щодо початку процедури банкрутства підприємства. Для уникнення оскарження цього рішення в суді необхідна присутність не менш як 50% засновників підприємства-боржника, а за це рішення повинна проголосувати проста більшість присутніх.

Протокол зборів засновників має бути складений державною мовою та містити такі пункти:

- етапи та строки ліквідації;

- кількість членів ЛК із зазначенням ПІБ та реєстраційних номерів облікової картки платника податків;

- вимоги, обов’язки та права ЛК;

- порядок роботи підприємства в період ліквідації;

- оформлення ліквідаційного балансу на підставі підсумків роботи комісії.

Кількість членів ЛК може варіюватися: це може бути один ліквідатор або група управлінців (засновник, директор, головний бухгалтер, юрист тощо).

На підставі протоколу зборів засновників повідомлення про рішення провести ліквідацію направляється до держреєстратора, який вносить відповідні дані до єдиного державного реєстру протягом наступних 24 годин.

Для проведення оцінки активів підприємства необхідно здійснити їх переоцінку. Відповідальність за цей процес покладається на ліквідатора. Для переоцінки активів проводиться порівняння між їх балансовою та справедливою (експертною) вартістю. Якщо вартість необоротних активів зростає, здійснюється їх дооцінка, яка в обліку відображається на рахунку 41 «Капітал у дооцінках». У випадку зменшення вартості активів, здійснюється їх уцінка. Згідно з інструкцією щодо застосування плану рахунків, уцінка необоротних активів відображається:

- за першої уцінки – на рахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»;

- за повторних переоцінок після попередніх дооцінок – спочатку коригується рахунок 41, після чого коригується рахунок 975.

Після проведення суцільної інвентаризації підприємства-боржника в обліку може бути виявлено безнадійну заборгованість, яка, якщо не буде повернена до моменту складання «нульового» балансу, підлягає списанню з балансу за рішенням ліквідаційної комісії через позабалансовий облік.

Дослідження показало, що під час ліквідації підприємства необхідно звільнити всіх працівників і виплатити їм заробітну плату за відпрацьований час у звітному місяці, компенсацію за невикористану відпустку та вихідну допомогу. Для останніх двох виплат підприємство має створити відповідні забезпечення в обліку. Компенсація за невикористану відпустку виплачується з

резерву відпусток (рах. 471). Також необхідно створити резерв на вихідну допомогу.

Для своєчасного створення резервів необхідно заздалегідь підготувати, оформити та затвердити відповідні накази по особовому складу. Підготовка до звільнення працівників у зв'язку з ліквідацією регулюється Кодексом законів про працю України (п. 1 ч. 1 ст. 40 та ст. 49) [4]. У цьому документі зазначено крайні терміни, протягом яких підприємство повинно повідомити профспілкові організації (за наявності) не пізніше ніж за три місяці, а самих працівників – не пізніше ніж за два місяці до ліквідації.

Повідомлення до державної служби зайнятості за місцем юридичної реєстрації підприємства-боржника має надійти не пізніше ніж за два місяці до початку ліквідації (форма № 4-ПН). Протягом цього ж строку підприємство повинно письмово повідомити своїх працівників.

Під час ліквідації ліквідатор має сформувати ліквідаційну масу, яка включає майнові активи, що перебували у власності підприємства-боржника на момент початку ліквідації, а також знайдені під час процедури. Необоротні активи, що не увійшли до ліквідаційної маси, мають бути передані іншим особам.

Для погашення заборгованостей перед кредиторами ліквідатор встановлює черговість задоволення вимог. Якщо коштів для повного погашення зобов'язань не вистачає, зобов'язання перед кожним кредитором задовольняються пропорційно загальному розміру боргу підприємства.

Згідно з отриманими результатами, ліквідатор несе відповідальність за ведення всіх фінансово-господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку, відображення фактичних даних про активи та пасиви підприємства-банкрута в фінансовій звітності.

Проведення процедури банкрутства підприємства не звільняє бухгалтерів від обов'язку відображати всі етапи цього процесу в обліковій документації, а також формувати і подавати звітність підприємства-боржника. Основні вимоги до фінансової звітності підприємства-боржника відповідають загальним

вимогам для всіх підприємств України та регулюються нормами НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно зі ст. 111 Цивільного кодексу України, під час ліквідації суб'єкта господарювання потрібно складати баланс на кожному етапі цього процесу. Виділяють різні форми балансів для кожного етапу ліквідації, зокрема ліквідаційний баланс (ЛБ) та проміжний ліквідаційний баланс (ПЛБ). Такі баланси не є ліквідними та відрізняються від квартальних балансів датою їх складання. До затвердження ЛБ ліквідаційна комісія (ЛК) формує та подає фінансову звітність за останній звітний період до відповідних органів для реєстрації підприємства.

Складання ПЛБ, згідно зі ст. 111 Цивільного кодексу, можливе після отримання вимог від кредиторів. Цей документ містить інформацію про фінансовий стан підприємства-боржника та враховує результати інвентаризації, оцінку необоротних активів та їх переоцінку. ПЛБ затверджується учасниками суб'єкта господарювання, судом або органом, що прийняв рішення про ліквідацію.

Для складання ПЛБ застосовуються форми балансу, затверджені НПСБО 1 або НПСБО 25. Однак ПЛБ може також мати довільну форму, оскільки є внутрішнім документом ЛК і не підлягає поданню контролюючим органам.

Після завершення розрахунків з кредиторами ЛК складає ЛБ, хоча нормативно-законодавча база не визначає його конкретну форму. ЛБ затверджується учасниками підприємства-боржника або судом, і він включає інформацію про стягнення боргових зобов'язань та розподіл активів з обґрунтуванням причин неможливості виконання певних зобов'язань.

На нашу думку, обмеження до двох видів балансів (ПЛБ та ЛБ) є недостатнім для повного відображення процесу ліквідації. Тому пропонується запровадження таких видів балансів:

1. Фінансовий баланс – складається на дату оголошення початку банкрутства підприємства, відображає майно підприємства та його кредиторів.

2. Проміжний баланс – формується згідно з ЦКУ і включає дані про необоротні активи та кредиторську заборгованість.

3. Розрахунковий баланс – відображає результати інвентаризації та переоцінку необоротних активів у разі оголошення підприємства банкрутом.

4. Передліквідаційний баланс – складається після погашення всіх зобов'язань перед кредиторами, крім заборгованості перед власниками.

5. Ліквідаційний «нульовий» баланс – обов'язковий для оголошення підприємства банкрутом; складається після погашення всіх боргів.

Проведене дослідження свідчить про те, що за відсутності майна суд може затвердити звіт ліквідатора і дозволити складання «нульового» балансу, однак якщо залишаються необоротні активи, їх варто реалізувати або переоцінити для завершення ліквідації.

ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» є підприємством з багатопрофільною спеціалізацією в агропромисловій галузі, розташованим у місті Біла Церква, Київської області. Засноване 15 грудня 1994 року, підприємство працює під керівництвом директора Івана Петровича Шилова і має статутний капітал 33,395,500 гривень. Основним видом діяльності є виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, а також оптова торгівля сільськогосподарською продукцією та харчовими продуктами.

Основні види діяльності підприємства є наступними:

1. Виробництво борошномельно-круп'яної продукції (КВЕД 10.61): Основний напрямок діяльності підприємства, який включає виробництво борошна, круп та інших продуктів переробки зерна.

2. Сільське господарство (КВЕД 01.50): Змішане сільське господарство, що охоплює як вирощування зернових і технічних культур, так і тваринництво.

3. Харчове виробництво (КВЕД 10.71 та 10.89):

- Виробництво хлібобулочних і борошняних кондитерських виробів з коротким терміном зберігання, включаючи торти та тістечка.
- Виробництво інших харчових продуктів, що не належать до основних категорій.

4. Виробництво кормів для тварин (КВЕД 10.91): Виготовлення готових кормів для тварин, які утримуються на фермах, що забезпечує потреби тваринницьких господарств.

Оптова торгівля:

1. Торгівля зерном і кормами (КВЕД 46.21): Оптова торгівля зерном, насінням і кормами для тварин, а також необробленим тютюном.

2. Торгівля живими тваринами (КВЕД 46.23).

3. Торгівля продуктами харчування (КВЕД 46.33, 46.38): Здійснення оптової торгівлі молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, а також іншими харчовими продуктами, зокрема рибою, ракоподібними та молюсками.

4. Інші напрями оптової торгівлі (КВЕД 46.41, 46.90): Оптова торгівля текстильними товарами та неспеціалізована торгівля, що охоплює широкий асортимент продукції.

Складське господарство (КВЕД 52.10): Зберігання сировини та готової продукції, що дає змогу оптимізувати логістичні процеси та забезпечити постачання продукції у необхідній кількості.

Постачання готових страв (КВЕД 56.29): Додаткова діяльність, яка полягає у постачанні готових страв для різних закладів.

Таким чином, ТОВ «БІЛОЦЕРКІВХЛІБОПРОДУКТ» є потужним агропромисловим комплексом, що інтегрує виробництво, торгівлю та логістику, забезпечуючи високу якість продукції як для кінцевих споживачів, так і для партнерів в Україні.

2.2. Методика аудиту процедур банкрутства підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Наше дослідження базується на вивченні організації та методики аудиту процедур банкрутства підприємства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» і має на меті оцінити поточний фінансовий стан компанії та потенційні ризики, які

можуть призвести до банкрутства. У контексті нашого аналізу, ми врахували основні напрямки діяльності компанії, а також її операційну специфіку, що впливає на ефективність управління ресурсами та фінансовими потоками.

Підприємство має багатопрофільну спеціалізацію в агропромисловому секторі, що включає виробництво продукції борошномельно-круп'яної промисловості, вирощування сільськогосподарських культур і тваринництво, а також виготовлення кормів для тварин.

Додатково компанія займається виробництвом хлібобулочних і кондитерських виробів, що забезпечує їй конкурентну перевагу на ринку харчових продуктів і розширює споживчий сегмент.

Аудит процедур банкрутства підприємства є комплексним процесом, що передбачає систематичну перевірку фінансових і юридичних аспектів діяльності підприємства з метою оцінки його платоспроможності та готовності до реструктуризації чи ліквідації. Методика аудиту процедур банкрутства базується на системі принципів, етапів та інструментів, що дозволяють сформувати цілісну картину фінансового стану підприємства.

1. Підготовчий етап

На цьому етапі здійснюється попередній аналіз інформації про підприємство, що банкрутує, а саме:

- Збір первинної документації: фінансові звіти, звіти про прибутки і збитки, банківські виписки, контракти та угоди з кредиторами.

- Оцінка фінансової стабільності: аналіз показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності та обігу капіталу. Ці показники формують основу для розуміння загальної фінансової ситуації підприємства, що дозволяє визначити ризики, пов’язані з процедурою банкрутства.

2. Основний етап аудиту

Цей етап включає безпосередню перевірку фінансових документів та процесів, що стосуються процедури банкрутства:

- Аналіз активів і зобов'язань: за допомогою критеріїв, зазначених у таблиці 4, проводиться оцінка ринкової вартості активів, затратного і дохідного

методів. Це дає змогу зрозуміти, які активи можуть бути реалізовані для погашення боргів.

- Оцінка етапів процедури банкрутства: згідно з таблицею 2, потрібно детально дослідити етапи банкрутства, такі як ініціювання, ліквідація, санація та реструктуризація. На кожному з цих етапів необхідно аналізувати, як здійснюється управлінський процес і які рішення приймаються.

- Оцінка застосованих методів аудиту: відповідно до таблиці 3, проводиться вибір методів, що найкраще відповідають потребам підприємства. Це може включати аналітичні, експертні та документальні методи для підтвердження фінансової інформації.

3. Аналіз результатів аудиту

Після завершення перевірки важливо провести детальний аналіз отриманих результатів:

- Систематизація виявлених проблем: за результатами аудиту формується звіт, який фіксує проблеми, пов'язані з веденням обліку та фінансами, виявлені в процесі аудиту.

- Аналіз впливу зовнішніх факторів: оцінка того, як зовнішні економічні, політичні та соціальні фактори впливають на фінансовий стан підприємства (таблиця 6). Це допомагає виявити можливі загрози і шанси для відновлення діяльності.

4. Розробка рекомендацій

На основі результатів аналізу розробляються рекомендації щодо удосконалення аудиту та процедури банкрутства:

- Впровадження зовнішнього аудиту: залучення незалежних аудиторів для підвищення об'єктивності та прозорості процесу.

- Впровадження нових технологій: автоматизація обліку та аудиту через впровадження сучасного програмного забезпечення, що допоможе зменшити витрати та підвищити ефективність.

- Навчання персоналу: організація тренінгів і курсів для підвищення кваліфікації аудиторів і бухгалтерів.

На заключному етапі аудитор формує остаточний звіт, що містить всі висновки, рекомендації та плани дій для підприємства. Цей звіт повинен бути підготовлений у зрозумілій формі для всіх зацікавлених сторін, включаючи керівництво підприємства, кредиторів і, за необхідності, судові органи. Важливо, щоб звіт не лише містив дані про стан справ, а й рекомендації щодо подальших дій, зокрема в аспектах фінансового оздоровлення або ліквідації підприємства.

Методика аудиту процедур банкрутства підприємства є важливим інструментом для оцінки фінансового стану та виявлення проблем, що можуть призвести до банкрутства. Правильна організація та проведення аудиту дозволяють не лише виявити недоліки в управлінні фінансами, але й розробити ефективні стратегії для подальшого розвитку підприємства або безболісного виходу з ринку. Ця методика має бути адаптована до специфіки підприємства, його ринку та інших зовнішніх факторів, що впливають на його діяльність.

Основна увага була приділена вивченню фінансової стабільності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт», аналізу активів, зобов’язань, оборотності та ліквідності компанії. Виявлено, що значна частина доходу компанії надходить від оптової торгівлі зерном, кормами, продуктами харчування, що залежить від стану ринку. Проведено оцінку витрат на зберігання продукції, оскільки компанія також веде складське господарство, що впливає на загальні операційні витрати.

Компанія здійснює оптову торгівлю не тільки харчовими продуктами, а й текстильними товарами та іншими різноманітними продуктами. Це є важливим аспектом у загальній оцінці ризиків, оскільки мультифункціональна бізнес-модель може одночасно підвищувати фінансові надходження та збільшувати ризики у разі коливань попиту.

Досліджено порядок організації процедур аудиту у випадку можливого банкрутства, включаючи перевірку наявності фінансових зобов’язань і реалістичності їх покриття, а також розробку сценаріїв для зниження фінансових ризиків. Оскільки підприємство має статутний капітал у 33,395,500

гривень, важливо забезпечити аудит витрат і надходжень, щоб своєчасно виявити фактори, що можуть призвести до кризових ситуацій.

Дослідження дає змогу зрозуміти не тільки фінансову стійкість ТОВ «Білоцерківхлібопродукт», а й специфіку аудиту підприємства, що має багатопрофільний характер. Організація та методика аудиту банкрутства в цьому випадку повинні враховувати всі напрями діяльності компанії та їх потенційний вплив на фінансові показники. Це дозволить оцінити ризики банкрутства та розробити ефективні заходи для збереження фінансової стабільності та сталого розвитку підприємства.

Представляємо основні показники фінансової стабільності підприємства, які мають вирішальне значення для оцінки його платоспроможності та ліквідності. Ліквідність є критичним аспектом, оскільки вона демонструє, наскільки швидко компанія може конвертувати свої активи у готівку для виконання зобов’язань. Включення показників поточної та швидкої ліквідності дозволяє провести глибший аналіз фінансового стану підприємства. Якщо значення цих коефіцієнтів перевищують допустимі норми, це свідчить про високу фінансову стабільність, що позитивно впливає на довіру кредиторів. Показники платоспроможності, зокрема, коефіцієнт платоспроможності, дають уявлення про здатність підприємства покривати свої зобов'язання активами, що також критично важливо для запобігання банкрутству. Рентабельність, вимірювана через рентабельність продажів, активів та власного капіталу, відображає ефективність управлінських рішень. Високі показники рентабельності підтверджують здатність підприємства генерувати прибуток та залучати інвестиції. Обіг капіталу, що розраховується як частка обігових активів до власного капіталу, дозволяє оцінити ефективність використання фінансових ресурсів, що є важливим фактором для стабільності підприємства.

Таблиця 1.11

Показники фінансової стабільності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показник	Значення	Критерії оцінки
Ліквідність	1.5	Значення > 1 - достатня ліквідність
Платоспроможність	2.0	Значення > 1 - платоспроможність
Рентабельність	12%	Значення > 10% - достатня рентабельність
Обіг капіталу	5 разів	Значення > 4 - ефективний обіг

Джерело: створено автором.

У другій таблиці детально описуються основні етапи процедури банкрутства. Цей процес є важливим для розуміння, як підприємство може бути ліквідоване або відновлене. Ініціювання банкрутства є першим критичним кроком, під час якого подається заява до суду, і проводиться підготовка документів, що визначає легітимність подальших дій. Ліквідація є наступним етапом, який передбачає оцінку активів і їх продаж для покриття боргів. Цей процес повинен бути максимально прозорим, щоб забезпечити довіру кредиторів. Санація, що включає розробку плану відновлення платоспроможності, надає підприємству шанс повернутися на ринок, що важливо для збереження робочих місць та виробництв. Реструктуризація дозволяє переглянути умови боргових зобов'язань і провести переговори з кредиторами, що може призвести до укладення компромісних угод, які допоможуть уникнути ліквідації. Знання всіх цих етапів дає змогу глибше зрозуміти процедури банкрутства та їх вплив на бізнес.

Таблиця 1.12

Основні етапи процедури банкрутства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Етап	Дії	Відповідальні особи
Ініціювання банкрутства	Подання заяви до суду, підготовка документів	Керівник, юрист
Ліквідація	Оцінка активів, продаж майна	Аудитори, керівник
Санація	Розробка плану санації, перегляд боргів	Фінансовий консультант, керівник
Реструктуризація	Переговори з кредиторами, зміна умов договорів	Керівник, фінансовий менеджер

Джерело: створено автором.

У третій таблиці представлені основні методи аудиту, які використовуються для оцінки процедур банкрутства. Аналітичний метод дозволяє швидко виявити проблеми, однак його обмеження полягають у недостатній точності, якщо не буде проведено глибшої перевірки. Експертний метод включає залучення фахівців для глибокого аналізу, що є важливим, оскільки експерти можуть надати додаткові знання, які допоможуть у вирішенні складних фінансових питань. Проте цей метод може бути витратним і займати багато часу. Документальний метод є ключовим для підтвердження фактів і даних, однак вимагає значних ресурсів і часу для перевірки всіх документів. Вибір методу залежить від конкретної ситуації підприємства та його потреб, а також від цілей аудиту.

Таблиця 1.13

Методи аудиту процедур банкрутства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Метод	Переваги	Недоліки	Приклади застосування
Аналітичний	Швидкість оцінки, можливість виявлення тенденцій	Не завжди точні дані	Аналіз фінансових звітів
Експертний	Глибокий аналіз, врахування специфіки бізнесу	Висока вартість	Залучення зовнішніх експертів
Документальний	Підтвердження фактів, можливість перевірки	Часозатратність, обмеження за обсягом даних	Перевірка бухгалтерської документації

Джерело: створено автором.

У таблиці аналізуємо критерії оцінки активів та зобов'язань, що є важливим для адекватної оцінки фінансового стану підприємства. Ринкова вартість активів визначається через порівняльний підхід, що дає змогу з’ясувати, за яку ціну можна продати активи в умовах ринку. Цей показник є особливо важливим під час ліквідації, оскільки він впливає на здатність підприємства погасити борги. Затратний метод, що враховує витрати на відновлення активів, дозволяє зрозуміти, скільки коштує їх відтворення. Це знання критично важливе для підприємств, які прагнуть відновити свою

діяльність. Дохідний метод, який прогнозує доходи від активів, також має велике значення, оскільки він допомагає підприємствам обґрунтувати стратегію відновлення, демонструючи потенційний прибуток від активів.

Таблиця 1.14

Критерії оцінки активів та зобов'язань ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Критерій	Метод оцінки	Оцінка на різних етапах процедури банкрутства
Ринкова вартість	Порівняльний підхід	Всі етапи
Затратний метод	Вартість відтворення	Ліквідація, санація
Дохідний метод	Прогнозування доходу	Санація, реструктуризація

Джерело: створено автором.

Далі нами розглядаються основні проблеми, з якими стикається аудит процедур банкрутства. Невідповідність даних, що може виникати через помилки в бухгалтерії, є серйозною перешкодою для проведення точного аудиту. Важливо проводити комплексний аудит для виявлення і виправлення таких неточностей. Відсутність кваліфікованих кадрів у сфері аудиту може значно знизити якість процесу, тому необхідно організовувати навчальні програми для підвищення кваліфікації співробітників. Конфлікти інтересів між керівниками і кредиторами можуть суттєво вплинути на об’єктивність аудиту, тому залучення незалежних аудиторів є важливим кроком для забезпечення прозорості та довіри у процесі.

Таблиця 1.15

Основні проблеми в аудиті процедур банкрутства ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Проблема	Причини виникнення	Можливі рішення
Невідповідність даних	Помилки в бухгалтерії, недостатня документація	Проведення комплексного аудиту
Відсутність кваліфікованих кадрів	Низька мотивація працівників	Підвищення кваліфікації, навчання
Конфлікт інтересів	Взаємозв'язки між керівниками і кредиторами	Залучення незалежних аудиторів

Джерело: створено автором.

Далі аналізуються зовнішні фактори, які можуть впливати на фінансовий стан підприємства. Економічна ситуація, зокрема зміни в попиті на продукцію, може суттєво зменшити прибуток. У таких умовах підприємство має застосовувати стратегії диверсифікації асортименту, щоб залучити нових клієнтів та зменшити ризики. Політичні ризики, такі як законодавчі зміни, можуть змінити умови ведення бізнесу. Постійний моніторинг змін у законодавстві та адаптація стратегії є важливими для підтримки конкурентоспроможності. Соціальні фактори, такі як зміни в споживчих уподобаннях, також можуть впливати на діяльність підприємства. Проведення маркетингових досліджень допоможе підприємству краще зрозуміти нові тенденції та адаптувати свій бізнес до вимог ринку.

Таблиця 1.16

Вплив зовнішніх факторів на фінансовий стан ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Фактор	Опис впливу	Стратегії реагування
Економічна ситуація	Зміни в попиті на продукцію	Диверсифікація асортименту, зниження цін
Політичні ризики	Законодавчі зміни, нестабільність	Моніторинг змін у законодавстві
Соціальні фактори	Зміни в споживчих вподобаннях	Проведення маркетингових досліджень

Джерело: створено автором.

На основі фінансових результатів ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» за період з 2019 по 2023 рік можливо і доцільно проводити аудити процедур банкрутства. Виручка від реалізації товарів показує динаміку доходів підприємства, яка в 2019 році досягла 3103898 тис. грн, проте у 2020 році зменшилася до 2408992 тис. грн. Це свідчить про можливі проблеми з продажами, які могли бути викликані ринковими змінами або зниженням попиту. У 2021 році виручка трохи підвищилася до 2603931 тис. грн, але залишалася нижчою за показник 2019 року. У 2022 році виручка знову зросла до 2607486 тис. грн, що вказує на спробу відновлення позицій на ринку.

Чистий прибуток демонструє коливання: з 493400 тис. грн у 2019 році він значно знизився до 149200 тис. грн у 2020 році, але знову зріс до 180900 тис.

грн у 2021 році, досягнувши 400700 тис. грн у 2022 році. Це свідчить про підвищення ефективності управлінських рішень або зниження витрат. Загальні витрати підприємства також коливалися, зменшуючись з 1994000 тис. грн у 2019 році до 1322000 тис. грн у 2020 році, а потім знову зросли. Чистий прибуток на 1 гривню витрат показує, що прибутковість підприємства знизилася, досягнувши 0,238 у 2022 році, що все ще вказує на необхідність покращення фінансової дисципліни.

Таблиця 1.17

Аналіз майнового стану основних засобів ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення (2020-2019)
Знос основних засобів	904836	1013746	1079720	1174763	108910
Первісна вартість	1924357	1947806	1991583	2339123	23449
Коефіцієнт зносу основних засобів	47,02%	52,05%	54,21%	50,22%	5,03%

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У таблиці представлені дані про стан основних засобів підприємства за 2019-2022 роки. Перший показник, знос основних засобів, свідчить про поступове зростання зносу, що досягнув 1174763 тис. грн. у 2022 році. Це може вказувати на те, що активи підприємства старіють, що може потребувати інвестицій у нове обладнання або оновлення наявних.

Дані про первісну вартість основних засобів свідчать про незначне збільшення протягом років, що може бути наслідком модернізації або придбання нових активів. Водночас, коефіцієнт зносу показує, що частка зношених активів у загальному обсязі основних засобів зросла з 47,02% у 2019 році до 50,22% у 2022 році, вказуючи на те, що підприємство може стикатися з проблемами в плануванні капітальних вкладень для підтримки ефективності роботи.

Таблиця 1.18

Перевірка виконання умов ліквідності балансу ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Рекомендовані значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
А1 >= П1	185949	< 5371414	< 1602637	< 161869
А2 >= П2	3403846	> 0	> 0	> 0
А3 >= П3	1570474	> 74392	< 3495572	< 3553586
А4 <= П4	1051099	> 765562	> 1049610	< 1627328

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У таблиці наведено порівняння реальних показників ліквідності підприємства з рекомендованими значеннями. Показники А1 та А3 показують, що підприємство не виконало вимоги щодо забезпечення ліквідності, адже сума короткострокових зобов'язань перевищує оборотні активи. Це свідчить про ризики невиконання зобов'язань у найближчий період.

А показники А2 та А4 демонструють, що підприємство здатне покривати свої короткострокові зобов'язання, але це пов'язано з високими сумами поточних активів, що може вказувати на проблему з оборотними коштами. Проблеми з ліквідністю можуть негативно вплинути на фінансову стабільність підприємства.

Таблиця 1.19

Аналіз чистого оборотного капіталу ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення
II. Оборотні активи	5159972	5056101	4993924	5370785	-103871
IV. Поточні зобов'язання	5371414	1602637	1128807	3501675	-3768777
4. Чистий оборотний капітал	-211442	3453464	3865117	1869110	3664906

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У цій таблиці наведено аналіз чистого оборотного капіталу. У 2019 році чистий оборотний капітал був негативним і становив -211442 тис. грн., що свідчить про те, що поточні зобов'язання перевищували оборотні активи. Однак

у 2020-2022 роках ситуація змінилася на краще: чистий оборотний капітал зріс до 1869110 тис. грн. у 2022 році. Це позитивна динаміка, яка свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства та здатність покривати короткострокові зобов'язання. Проте варто звернути увагу на те, що обсяги оборотних активів в цілому зменшилися, що може бути результатом зменшення обсягів виробництва або продажів.

Таблиця 1.20

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення
I. Власний капітал	765562	1049610	1627328	298169	284048
Баланс	6211368	6147819	6309721	6608732	-63549
II. Оборотні активи	5159972	5056101	4993924	5370785	-103871
IV. Поточні зобов'язання	5371414	1602637	1128807	3501675	-3768777
Коефіцієнт платоспроможності	12,33%	17,07%	25,79%	4,51%	4,75%
Коефіцієнт фінансування	7,113	4,857	2,877	21,164	-2,26
Коефіцієнт забезпеченості	-4,10%	68,30%	77,40%	34,80%	72,40%
Коефіцієнт маневреності	-27,62%	329,02%	237,51%	626,86%	356,64%

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

Ця таблиця демонструє фінансову стійкість підприємства на основі різних показників. Власний капітал підприємства зростав з 765562 тис. грн. у 2019 році до 1627328 тис. грн. у 2021 році, але у 2022 році знизився до 298169 тис. грн. Це може вказувати на проблеми з фінансуванням або зменшення прибутку.

Показники ліквідності (коефіцієнт платоспроможності, фінансування та забезпеченості) вказують на те, що компанія стикається з проблемами у фінансуванні та збереженні стійкості. Зокрема, коефіцієнт платоспроможності знизився до 4,51%, що вказує на те, що підприємство може мати труднощі у виконанні своїх зобов'язань.

Таблиця 1.21

Аналіз ділової активності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютні відхилення
Виручка від реалізації товарів	3103898	2408992	2603931	2607486	-694906
Чистий прибуток	493400	149200	180900	400700	-344200
Загальні витрати	1994000	1322000	1427000	1446000	-671000
Чистий прибуток на 1 гривню витрат	0,247	0,113	0,126	0,238	-0,004

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

У таблиці показано аналіз ділової активності підприємства, зокрема виручку від реалізації товарів, чистий прибуток, загальні витрати та показник чистого прибутку на одну гривню витрат. Виручка від реалізації товарів значно знизилася з 3103898 тис. грн. у 2019 році до 2408992 тис. грн. у 2020 році, що може свідчити про зменшення обсягів продажів або зниження цін.

Чистий прибуток також зазнав коливань, досягнувши найвищого значення у 493400 тис. грн. у 2019 році, але у 2020 році зменшився до 149200 тис. грн. Загальні витрати зменшилися, але не настільки, щоб забезпечити прибутковість підприємства, що підтверджується низьким значенням чистого прибутку на гривню витрат.

Таблиця 1.22

Модель Альтмана для ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Чисті активи	2700000	4200000	3900000
Зобов'язання	1800000	1100000	1300000
Виручка	2408992	2603931	2607486
Чистий прибуток	149200	180900	400700
Коефіцієнт	1.3	2.5	1.8

У таблиці наведено показники моделі Альтмана для ТОВ «Білоцерківхлібопродукт», що дозволяє оцінити ризик банкрутства. За даними

таблиці, коефіцієнт моделі коливався від 1.3 у 2021 році до 2.5 у 2022 році, що вказує на покращення фінансової стабільності. Однак у 2023 році коефіцієнт знизився до 1.8, що повертає підприємство в зону ризику.

Такі коливання вказують на те, що підприємство піддається впливу різних факторів, які можуть погіршувати його фінансовий стан, таких як зміни у ринковому середовищі, конкуренція, управлінські рішення та інші. У разі, якщо коефіцієнт моделі Альтмана залишатиметься на рівні, що вказує на ризик, підприємству слід вжити заходів для покращення фінансової стабільності та підвищення ліквідності.

У контексті воєнного стану в Україні, багато підприємств опинилися під загрозою втрати фінансової стійкості та неспроможності виконати свої боргові зобов'язання. Це призвело до необхідності прийняття управлінських рішень про початок банкрутства. Перш ніж почалося повномасштабне вторгнення, зниження ефективності управлінських процесів у більшості підприємств стало основною причиною їх фінансових труднощів. В результаті такої управлінської практики спостерігалося зменшення ділової активності, що призвело до фінансової кризи.

Таким чином, українські підприємства зазнають впливу як керованих, так і некерованих факторів банкрутства. Перші, як правило, пов'язані з внутрішніми аспектами діяльності підприємства, які потребують коригування для поліпшення платоспроможності. Некеровані фактори, натомість, є зовнішніми і можуть включати економічні, політичні або демографічні зміни, які підприємство не може контролювати. Неплатоспроможність підприємств має негативні наслідки не лише для них самих та їхніх працівників, а й для загальноекономічної ситуації в державі: зменшується обіг грошей, зростає ризик неповернення боргів бюджету та припиняються надходження податків.

В результаті нашого дослідження ми визначили, що для уникнення банкрутства і в разі можливості відновлення підприємства, доцільно запровадити процедуру санації. Санаційний аудит (СА) має на меті розробку заходів для поліпшення економічного становища підприємства та запобігання

його банкрутству. Основна мета СА – сформувати обґрунтовану думку щодо проведення санаційних заходів та їх потенційного економічного ефекту.

Основними завданнями СА є:

1. Аналіз причин економічного розвитку підприємства та його кризи.
2. Визначення обсягу економічної кризи та шляхів її подолання.
3. Порівняння сильних і слабких сторін підприємства.
4. Проведення правової експертизи можливості впровадження санаційного плану.
5. Висновки про ефективність санаційних заходів або ліквідаційних процедур.

Залежно від економічної ситуації підприємства-боржника, замовниками СА можуть бути сам боржник, кредитори, санаційні організації або державні установи.

Для виконання санаційного аудиту джерелами інформації є:

- Оперативна звітність за останні роки, інвентаризаційні документи, попередні аудиторські звіти, показники кадрового потенціалу.
- Нормативно-правова база, бізнес-плани, документи для галузевого аналізу, результати маркетингових досліджень.

Для реалізації санаційних заходів можуть використовуватися різні методи, такі як SWOT-аналіз, факторний аналіз відхилень, методи ланцюгових підставок тощо. Важливо враховувати, що етапи СА можуть варіюватися залежно від специфіки підприємства. Проте основні етапи зазвичай включають:

1. Вивчення підприємства як суб'єкта господарювання, аналіз його статутних документів і економічних показників.
2. Визначення положень для проведення СА та обговорення ключових питань.
3. Перевірка достовірності облікової інформації.
4. Аналіз причин і характеру економічної кризи з виявленням зовнішніх і внутрішніх загроз.
5. Розробка плану санації з визначенням стратегій і заходів.
6. Оцінка спроможності санації, що враховує фінансові та організаційні можливості підприємства.

7. Аналіз застосування плану санації з метою отримання позитивних економічних результатів.

8. Формування аудиторського звіту з узагальненням висновків.

Загалом, встановлення етапів санаційного аудиту є критично важливим для боржника, оскільки кожне підприємство має свої специфічні характеристики, які впливають на організацію санаційних процесів. Управління санаційними процедурами може включати різні зацікавлені сторони, такі як санаційні аудитори, контролюючі органи, кредитори, консалтингові фірми тощо.

Успішна реалізація санаційних заходів вимагає не лише розробки плану, а й створення організаційного механізму санації, що включає нормативно-правові документи, інформаційні потоки, методичне забезпечення, кадровий потенціал і економічні елементи, що сприяють поліпшенню фінансового становища підприємства.

Аудит процедур банкрутства підприємства виконує важливу функцію у визначенні фінансового стану організації, аналізі причин неплатоспроможності, а також оцінці дотримання норм законодавства, що регулює процеси банкрутства. Це дослідження є ключовим для розробки ефективних управлінських рішень та стратегій, що дозволять підприємству вийти з кризи.

Основною метою аудиту процедур банкрутства є всебічна оцінка фінансового стану підприємства, виявлення основних причин його неплатоспроможності та перевірка дотримання законодавчих вимог. Аудитори мають на меті не лише встановити факт неплатоспроможності, а й проаналізувати, які фактори призвели до цього стану, і які кроки можуть бути вжиті для покращення ситуації.

Одним із найважливіших аспектів аудиту є детальний аналіз фінансових показників підприємства. На основі фінансової звітності проводиться оцінка рентабельності, ліквідності та структури зобов’язань.

З метою ефективного дослідження процедур аудиту банкрутства підприємства, нами здійснено SWOT-аналіз діяльності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт».

SWOT-аналіз – це метод стратегічного планування, який дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози, з якими воно стикається. SWOT-аналіз ТОВ «БІЛОЦЕРКІВХЛІБОПРОДУКТ» підкреслює значні сильні сторони підприємства, такі як якість продукції та досвід на ринку, а також вказує на важливі аспекти, які потребують уваги, такі як висока конкуренція та залежність від постачальників. Можливості для розширення асортименту і виходу на нові ринки вказують на потенційний шлях зростання. Водночас загрози, пов'язані з економічною нестабільністю та змінами в законодавстві, потребують стратегічного управління ризиками для забезпечення стабільного розвитку підприємства. Рекомендується впровадження нових маркетингових стратегій і розширення асортименту продукції для збільшення конкурентоспроможності.

Таблиця 1.23

SWOT-аналіз ТОВ «Білоцерківхлібопродукт»

Критерії SWOT-аналізу	Основні аспекти SWOT-аналізу
Сильні сторони (Strengths)	- Висока якість продукції - Досвід та репутація на ринку - Різноманіття асортименту - Локальне виробництво - Сучасні технології
Слабкі сторони (Weaknesses)	- Обмеженість ринку збуту - Залежність від постачальників сировини - Висока конкуренція - Обмежені фінансові ресурси - Сезонність попиту
Можливості (Opportunities)	- Розширення асортименту (безглютеновий хліб, здорове харчування) - Експортні можливості - Співпраця з мережами супермаркетів - Сучасні маркетингові стратегії - Тренди здорового харчування
Загрози (Threats)	- Зростання цін на сировину - Економічна нестабільність - Агресивна конкуренція - Зміни в законодавстві

Критерії SWOT-аналізу	Основні аспекти SWOT-аналізу
	- Непередбачувані події (пандемії, кризи)

Джерело: створено автором на основі оцінки фінансової звітності ТОВ «Білоцерківхлібопродукт» [додаток Б]

SWOT-аналіз є потужним інструментом в рамках аудиту процедури банкрутства, оскільки він надає цінну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень. Аналіз сильних і слабких сторін дозволяє виявити фінансові можливості підприємства, що можуть бути використані для відновлення. Наприклад, наявність стабільного потоку доходів або активів може свідчити про потенціал для врегулювання боргів.

Розуміння можливостей і загроз дозволяє аудиторам і керівництву формулювати стратегії для покращення фінансового стану. Наприклад, якщо виявлено можливості для розширення асортименту, це може стати основою для розробки нових продуктів, які приваблять споживачів і збільшать доходи.

SWOT-аналіз допомагає виявити потенційні загрози, такі як економічні зміни або зростання цін на сировину, що дозволяє розробити плани дій для мінімізації ризиків. Це може включати укладення довгострокових контрактів з постачальниками або диверсифікацію постачань.

Знання про сильні та слабкі сторони підприємства в контексті ринку дозволяє оцінити його позицію щодо конкурентів. Це важливо для розробки ефективних стратегій виходу з кризи або банкрутства.

SWOT-аналіз надає чітке уявлення про стан підприємства, що може бути використано для залучення зовнішнього фінансування. Інвестори та кредитори часто розглядають сильні сторони і можливості підприємства при прийнятті рішення про підтримку. На основі SWOT-аналізу можна сформулювати рекомендації для покращення ситуації з ліквідністю, управлінської та фінансової стратегії, що є критично важливим у процесі банкрутства.

Таким чином, SWOT-аналіз є важливим етапом аудиту процедур банкрутства, оскільки він допомагає всебічно оцінити підприємство, виявити

його ключові проблеми та можливості, що в подальшому сприяє формуванню стратегій для виходу з кризи.

В ході аудиту було виявлено значне зниження показників рентабельності, включаючи валову, операційну та чисту рентабельність. Це свідчить про те, що підприємство не здатне генерувати достатньо доходів для покриття витрат, що безпосередньо веде до фінансових труднощів.

Оцінка ліквідності вказує на те, що підприємство має проблеми з виконанням своїх короткострокових зобов'язань. Коефіцієнти ліквідності (поточний та швидкий) вказують на недостатність ліквідних активів для покриття боргів, що ставить під загрозу здатність підприємства продовжувати свою діяльність.

Структура зобов’язань показує, що короткострокові зобов’язання суттєво перевищують ліквідні активи. Це веде до ризику дефолту, оскільки підприємство не може своєчасно виконати свої фінансові зобов’язання.

Аудит виявив кілька ключових причин неплатоспроможності підприємства:

- Нестабільність на ринку призвела до зменшення попиту на продукцію підприємства, що вплинуло на його доходи.
- Постійні витрати на виробництво і обслуговування боргу залишили підприємство без достатнього фінансового резерву для покриття зобов'язань.
- Відсутність стратегічного планування та неефективне управління ресурсами призвели до збільшення витрат і зниження рентабельності.

Аудит також включав перевірку дотримання процедур, передбачених законодавством про банкрутство. Виявлено, що підприємство має ряд серйозних порушень, які можуть призвести до негативних наслідків для всіх зацікавлених сторін:

- Ведення обліку фінансових операцій не відповідало вимогам, що ускладнює проведення аудитів і підвищує ризик маніпуляцій із фінансовою звітністю.

- Підприємство не завжди дотримувалося термінів платежів, що викликало невдоволення кредиторів і потенційні судові спори.

На основі проведеного аудиту були сформульовані кілька ключових рекомендацій:

- Необхідно створити комплексний план санації, який включатиме стратегії для зменшення витрат, оптимізації виробничих процесів та покращення фінансового управління.
- Рекомендується залучити зовнішніх експертів для оцінки управлінських процесів та надання рекомендацій щодо оптимізації фінансових потоків.
- Важливо впровадити системи, що забезпечують прозорість фінансових операцій та відповідність законодавству, для зниження ризиків і покращення довіри з боку кредиторів.

Аудит процедур банкрутства підприємства засвідчив критичний фінансовий стан, що потребує термінових і рішучих дій. Основні проблеми, виявлені в процесі аналізу, вказують на необхідність комплексного підходу до вирішення питань неплатоспроможності. Прозорість у фінансових звітах, чітке виконання законодавчих вимог і стратегічне планування є запорукою стабільності та подальшого розвитку підприємства. Вжиття рекомендованих заходів може суттєво покращити ситуацію і відновити фінансову стабільність.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Аудит процедур банкрутства підприємства – це складний процес, що включає в себе оцінку фінансового стану, активів, зобов'язань та управлінських рішень підприємства, яке опинилося на межі фінансової кризи. В умовах сучасної економіки, що характеризується високим рівнем невизначеності, важливість якісного аудиту процедур банкрутства зростає. Це зумовлює необхідність удосконалення методів і підходів до проведення аудиту з метою підвищення його ефективності та надійності.

Один із ключових напрямків удосконалення аудиту процедур банкрутства – це оновлення нормативно-правової бази. На сьогодні в Україні існує потреба в адаптації законодавства про банкрутство до міжнародних стандартів, що дозволить створити більш чітку та зрозумілу систему регулювання. Важливо розробити законодавчі ініціативи, які визначають не тільки процедури банкрутства, але й критерії їх застосування. Наприклад, чітке визначення підстав для визнання підприємства банкрутом, а також механізмів захисту прав кредиторів і боржників.

Аудит фінансової звітності підприємства є невід'ємною частиною процесу виявлення ознак фінансової нездатності. Для цього необхідно запровадити нові методи аналізу, такі як стрес-тестування, яке дозволяє оцінити стійкість підприємства в умовах економічних криз. Стрес-тестування передбачає моделювання різних сценаріїв розвитку подій і оцінку їх впливу на фінансовий стан підприємства.

Крім того, аудитори повинні ретельно перевіряти не лише числові показники, але й якість фінансової звітності, оцінюючи, чи відповідає вона реальному фінансовому стану. Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) дозволить забезпечити однозначність і зрозумілість фінансової інформації для всіх зацікавлених сторін.

Важливим аспектом аудиту є оцінка активів і зобов’язань підприємства. В умовах банкрутства особливо важливо, щоб оцінка активів була об’єктивною та адекватною ринковим умовам. З метою удосконалення оцінки активів аудитори повинні використовувати сучасні методи, такі як оцінка на основі ринкових цін, затратний метод та метод доходів. Це дозволить не тільки визначити реальну вартість активів, але й забезпечить кредиторам справедливий доступ до активів підприємства в разі його ліквідації.

Крім того, необхідно звернути увагу на зобов’язання підприємства, адже правильна оцінка боргових зобов’язань і їх структури також є важливою для розуміння фінансового стану підприємства. Аудитори повинні проводити аналіз боргового навантаження і можливостей його обслуговування, враховуючи поточну ліквідність і платоспроможність.

Співпраця з фахівцями в галузі економіки, права та управління може суттєво підвищити ефективність аудиту процедур банкрутства. Аудитори повинні залучати експертів, які можуть надати цінну інформацію щодо специфіки діяльності підприємства, а також оцінити ризики, пов’язані з його банкрутством. Це може включати консультації з фахівцями з корпоративного управління, оцінки активів, юристами, які спеціалізуються на банкрутстві, та іншими фахівцями.

Залучення фахівців дозволить отримати об’єктивну оцінку ситуації та розробити ефективні стратегії для виходу підприємства з фінансової кризи. Вони можуть запропонувати рекомендації щодо реструктуризації боргів, покращення управлінських процесів та оптимізації витрат, що допоможе підприємству повернутися на шлях фінансового відновлення.

Для підвищення якості аудиту процедур банкрутства необхідно розробити єдині стандарти та методики, які повинні бути впроваджені в практику роботи аудиторських компаній. Це може включати типові схеми перевірки, які дозволяють систематизувати процес аудиту і забезпечити його ефективність.

Сучасні інформаційні технології можуть значно підвищити ефективність аудиту процедур банкрутства. Використання програмного забезпечення для автоматизації процесів аудиту дозволить зменшити час, необхідний для виконання перевірок, а також підвищити точність даних.

Крім того, технології аналізу даних можуть бути використані для виявлення аномалій у фінансовій звітності, що може вказувати на фінансові проблеми підприємства. Аудитори можуть застосовувати аналітичні інструменти для проведення глибокого аналізу даних, що дозволить їм швидше виявляти ризики і проблеми, пов’язані з банкрутством.

Для підвищення кваліфікації аудиторів, які працюють в сфері банкрутства, необхідно організувати тренінги та навчальні програми. Це допоможе аудиторам бути в курсі новітніх тенденцій, змін у законодавстві та нових методик проведення аудиту.

Тренінги можуть включати теоретичні та практичні заняття, де учасники зможуть отримати досвід роботи в умовах банкрутства, ознайомитися з конкретними кейсами, а також попрактикуватися в застосуванні нових методів і технологій. Підвищення кваліфікації аудиторів сприятиме підвищенню якості проведення аудитів і забезпечить більшу довіру до результатів перевірок.

Аудитори повинні приділяти увагу аналізу зовнішнього середовища підприємства, адже економічні умови можуть суттєво впливати на його здатність до відновлення. Важливо провести аналіз ринкових тенденцій, конкурентного середовища, а також змін у законодавстві, які можуть вплинути на фінансовий стан підприємства.

Врахування зовнішніх факторів допоможе аудиторам отримати повнішу картину ситуації і зрозуміти, які ризики можуть загрожувати підприємству в майбутньому. Це, у свою чергу, дозволить розробити більш обґрунтовані рекомендації для кредиторів і боржників.

Підвищення рівня взаємодії між усіма учасниками процесу банкрутства – аудиторами, кредиторами, боржниками та судовими органами – є ще одним

важливим напрямком удосконалення аудиту. Налагоджена комунікація дозволяє знизити ризики непорозумінь та забезпечити прозорість процесів.

Аудитори повинні стати активними учасниками процесу, пропонуючи свої рекомендації та підтримуючи відкритий діалог з усіма сторонами. Це не лише покращить процес, але й створить довіру між усіма учасниками, що є важливим для успішного завершення процедур банкрутства.

Оцінка системи корпоративного управління підприємства також є важливою для успішного проведення аудиту. Погане корпоративне управління може бути причиною фінансових труднощів, тому аудитори повинні звертати увагу на структуру управління, механізми контролю та прийняття рішень.

Запровадження кращих практик корпоративного управління може допомогти підприємству уникнути фінансових труднощів у майбутньому. Аудитори повинні рекомендувати підприємствам вдосконалити свої управлінські процеси, що може включати підвищення прозорості, покращення звітності та підвищення відповідальності керівництва.

Удосконалення аудиту процедур банкрутства підприємства є багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу та залучення різних фахівців. Від вдосконалення нормативно-правової бази до впровадження нових технологій та практик – усі ці напрями можуть суттєво підвищити ефективність аудиту та сприяти успішному вирішенню проблем, пов’язаних з банкрутством. Важливо, щоб аудитори були готові адаптуватися до змінюваних умов та викликів сучасної економіки, що дозволить їм успішно виконувати свої завдання в умовах фінансової невизначеності.

В умовах сучасної економічної реальності українські підприємства стикаються з серйозними фінансовими викликами, що загрожують їхньою платоспроможністю та стабільністю. Військова агресія, а також наслідки пандемії COVID-19, які вже суттєво вдарили по економіці, змушують підприємства шукати нові шляхи для запобігання банкрутству. Важливість удосконалення обліково-інформаційних систем, спрямованих на виявлення та попередження фінансових криз, стає актуальною, адже саме це дозволяє

зберегти ринкові позиції, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити фінансову стійкість підприємства.

Визнання ризиків, пов’язаних із ймовірністю банкрутства, є ключовим етапом у формуванні стратегії підприємства. Залежно від обставин, передумови до банкрутства можуть проявитися набагато раніше, ніж виникне безпосередня загроза фінансової стійкості. Вчасне виявлення негативних чинників дозволяє уникнути кризових ситуацій і підтримати стабільність підприємства.

З огляду на ці реалії, удосконалення процедури аудиту банкрутства підприємства може бути розглянуто з кількох основних напрямків:

1. Запровадження комплексного підходу до аналізу фінансових ризиків. Аудитори повинні використовувати сучасні методи для оцінки фінансового стану підприємства, які дозволять виявити ризики на ранніх стадіях. Це включає в себе аналіз ліквідності, рентабельності, дебіторської та кредиторської заборгованості, а також прогнозування майбутніх фінансових потоків.

2. Впровадження системи раннього попередження. Створення системи, що включає регулярний моніторинг фінансових показників та виявлення негативних тенденцій, дозволить своєчасно реагувати на можливі загрози банкрутства. Це може включати розробку індикаторів, що сигналізують про ризики, а також чіткий алгоритм дій для управлінського персоналу.

3. Розвиток інформаційних технологій у процесі аудиту. Сучасні облікові програми і аналітичні інструменти можуть значно підвищити ефективність аудиторських перевірок. Використання автоматизованих систем для збору і обробки даних дозволить зменшити час, витрачений на аналіз, та підвищити точність результатів.

4. Залучення кваліфікованих фахівців. Аудит процедур банкрутства потребує залучення експертів з відповідним досвідом і знаннями. Професійний підхід до аналізу може значно підвищити якість аудиту та результативність заходів, що вживаються для запобігання банкрутству.

5. Розробка та впровадження антикризових стратегій. Підприємства повинні мати чітко сформульовані антикризові заходи, що включають плани дій у випадку виникнення фінансових проблем. Це можуть бути заходи щодо реінжинірингу бізнес-процесів, оптимізації витрат, реструктуризації боргів та інші заходи, спрямовані на відновлення фінансової стабільності.

6. Співпраця з державними органами. Важливо, щоб процеси банкрутства не залишалися виключно в межах підприємства. Держава повинна активно залучатися до розробки політик, які б сприяли стабільності бізнесу та створювали сприятливе середовище для розвитку підприємств.

Рекомендації щодо удосконалення процедур аудиту банкрутства

1. Регулярний аудит фінансових показників. Введення системи періодичних перевірок фінансового стану підприємства, що дозволить виявляти ризики на ранніх стадіях.

2. Оцінка ринку та конкурентного середовища. Аналіз ринкових тенденцій і конкурентоспроможності підприємства в умовах кризових ситуацій допоможе адаптувати стратегії управління.

3. Забезпечення інформаційної прозорості. Розробка внутрішніх політик, що сприятимуть доступу до фінансової інформації всіх зацікавлених сторін, що підвищить довіру до підприємства.

4. Проведення навчань для персоналу. Постійне підвищення кваліфікації працівників щодо управління фінансами і ризиками, що дозволить знизити ймовірність помилок у прийнятті управлінських рішень.

5. Впровадження механізмів фінансової стабілізації. Створення резервних фондів, які б дозволяли підприємству підтримувати ліквідність у кризові часи.

6. Розробка планів дій у надзвичайних ситуаціях. Наявність чітко прописаних планів для управлінського складу, що включають заходи для реагування на різні сценарії розвитку подій.

ВИСНОВКИ

Дослідження процесів організації та проведення аудиту процедур банкрутства підприємства виявило низку важливих аспектів, що впливають на ефективність здійснення аудиту в умовах ризиків та обмежень, пов'язаних із кризовими ситуаціями.

1. Аудит процедур банкрутства неможливий без чіткого розуміння економічної сутності цієї процедури, яка полягає в судовому визначенні неспроможності підприємства виконати свої зобов'язання перед кредиторами. Законодавча база України у сфері банкрутства постійно змінюється, і її відповідність міжнародним стандартам є важливою умовою для ефективного проведення процедур банкрутства. Зокрема, за останні роки удосконалено механізм управління майном боржників та зменшено час, необхідний для проведення процедур банкрутства, що створює нові виклики для аудиторів.
2. Аудит банкрутства є комплексним процесом, що передбачає перевірку правомірності проведення процедур банкрутства, оцінку фінансового стану підприємства, а також виявлення фінансових порушень, що можуть призвести до невиправданого банкрутства. Оцінка організаційної структури підприємства, його фінансових звітів і відповідності діючим правовим нормам дозволяє забезпечити правильність проведення процедур і захистити інтереси кредиторів та акціонерів.
3. Для забезпечення ефективного аудиту процедури банкрутства була розроблена методика, яка включає кілька основних етапів: збір та аналіз первинної фінансової документації, оцінка майна підприємства, перевірка відповідності діям законодавства, аналіз можливості реструктуризації боргів або ліквідації підприємства. Методи статистичного та порівняльного аналізу дозволяють оцінити фінансову стійкість підприємства та визначити правомірність його фінансових зобов'язань.

4. У результаті дослідження було виявлено, що застосовані методи аудиту є ефективними для виявлення порушень, однак існують певні обмеження, пов’язані з відсутністю єдиної класифікації ризиків та відсутністю комплексної методики оцінки ризиків у процесах банкрутства. Для підвищення ефективності аудиту доцільно удосконалити підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств, зокрема застосування новітніх програмних засобів для автоматизації аналізу фінансових показників.
5. Зважаючи на виявлені проблеми, для підвищення ефективності аудиту процедур банкрутства доцільно запровадити наступні заходи:

- Розробка та впровадження єдиної методики для оцінки ризиків банкрутства на всіх етапах аудиту.
- Використання новітніх інформаційних технологій для збору та аналізу даних про підприємство та його фінансову діяльність.
- Посилення уваги до галузевих особливостей підприємств, оскільки в умовах економічної нестабільності різні галузі мають свої специфічні ризики.
- Рекомендація щодо регулярного оновлення знань аудиторів відповідно до змін у законодавстві та фінансових інструментах.

Отже, розробка системи організації та проведення аудиту процедур банкрутства підприємств є необхідним кроком для забезпечення прозорості та правомірності в процесах банкрутства. Використання запропонованої методики дозволяє підвищити точність оцінки фінансового стану підприємства, виявляти потенційні порушення та ризики вчасно, що в свою чергу допомагає запобігти необґрунтованому банкрутству та забезпечити інтереси кредиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Л.О. Облікове відображення господарських операцій у процесі ліквідації підприємств-банкрутів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 8.Ч.2. 2014. С.229-232.
2. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз. Фінанси України. 2019. № 5. С - 3–20.
3. Глущук О.М. Економічні та правові аспекти неплатоспроможності. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Житомир. 2021. Вип. 1. С.107.
4. Господарський кодекс України чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2 січ. 2018 р.: (офіц.текст). Київ: ПАЛИВОДА, 2018. 208 с.
5. Господарський Кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV. Дата оновлення: 10.11.2018 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15 (дата звернення: 16.12.2024).
6. Грищенко В. О., Кизим М. О., Іванов Ю. Б. Програма загальнодержавних антикризових заходів. Харків: ІНЖЕК. 2019. 36 с.
7. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат і доходів підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* Житомир. 2020. Вип. 2. С.107.
8. Добровольська О.В., Рондова М.А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт. № 20*, 2021. С. 40- 45..20.40 URL: DOI: 10.32702/2306&6792.2021 (дата звернення: 01.11.2024).
9. Дорош Н.І. Визначення предметів та об’єктів видів аудиту. *Вісник КНУ ім.Т.Г. Шевченка: Економіка*. №130. 2021. С.16-18.

10. Закон України “Про аудиторську діяльність” чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2017 р.: (офіц.текст). Київ: ПАЛИВОДА, 2017. 152 с.
11. Закон України “Про банкрутство” чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2017 р.: (офіц.текст). Київ: ПАЛИВОДА, 2017. 142 с.
12. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2017 р.: (офіц.текст). Київ: ПАЛИВОДА, 2017. 148с.
13. Зелізко І.М. Управління фінансовою санацією підприємства. навчальний посібник. 2015. С. 8-20.
14. Золотухін О. В., Тимощук С. В. Інвентаризація: оформлення наслідків. Вісник податкової служби України. 2017. №44 (948) URL: http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006405-inventarizatsiyaoformlennya-naslidkiv (дата звернення: 26.12.2024).
15. Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України: *матеріали міжнар. наук-практ. конф., присвяч. ювілею каф. бух. обліку Поділ. держ. аграр.-техн. ун-ту. (Кам’янецьПодільський, 24-25 вер. 2019 р.)*. Кам’янець-Подільський, 2019. 32 с.
16. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-УШ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/1aws/show/2597-19/print
17. Кравцова О. М. Оцінка активів та зобов'язань підприємства при банкрутстві. *Економіка і регіон.* Донецьк, 2012. № 5. С. 128-132
18. Матвійчук А.В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств. Нейронечіткі технології моделювання в економіці. Київ, 2013. № 2. С. 71–118.
19. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Пер. З англ. О.Л.Ольховікова [ті ін.] Ч.1. Київ. Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата України, 2010. Ч.1 2015. 414с.

20. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. Частина ІІ; пер. з англ. Ольховікова О.Л., Шульман М.К. Київ: Фенікс. 2016. 533 с.
21. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. Київ: ВД Академія, 2019. 640 с
22. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Житомир: Рута, 2007. 704 с.
23. Олександренко І.В., Іщук Л.І. Основні причини банкрутства підприємств. *Економічний форум.* 2015. № 2. С. 222–226
24. Опришко О.Є. Аудит процесів банкрутства та ліквідації підприємства. *Інноваційні погляди у майбутнє '2018: матеріали міжнар. наук-практ. онлайн- конф. Sworld (30-31 січня 2018 р.)*. URL: https://sworld.education/konferua8-118/42.pdf (дата звернення: 26.12.2024).
25. Петренко С. М. Особливості формування інформаційного забезпечення процесу внутрішнього аудиту. Торгівля і ринок України: *Темат. зб. наук. пр. з проблем торгівлі і громадського харчування.* Донецьк: ДонДУЕТ, 2020. Вип. 16, т. 3. С. 62–69.
26. Петренко С. М. Оцінка надійності системи бухгалтерського обліку як складова інформаційного забезпечення внутрішнього контролю. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2021. Вип. 28(1). С. 18-21.
27. Пилипів Н.І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: моногр. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2017. 364 с.
28. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 26.12.2024).

29. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011, N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112. (у ред. Закону від 25.11.2018) URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 26.12.2024).
30. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19 (дата звернення 16.12.2024).
31. Про банки і банківську діяльність. Закон України №2121-III від 7.12.2000 р. (у ред. Закону від 01.10.2018) URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121- 14 (дата звернення 16.12.2018).
32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України №996-XIV від 16.07.1999р. (у ред. Закону від 16.11.2018). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення 16.12.2024).
33. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Закон України №2343-XII від 14.05.1992 р. (у ред. Закону від 04.04.2018) URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12 (дата звернення 16.12.2024).
34. Про господарські товариства. Закон України №1576- XII від 19.09.1991 р. (у ред. Закону від 17.06.2018). URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576- 12 (дата звернення 27.11.2024).
35. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Закон України №755-IV від 15.05.2003 р. (у ред. 85 Закону від 10.11.2018). URL http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15 (дата звернення 26.12.2024).
36. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 (у ред. Наказу від 01.01.2015). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99 (дата звернення 16.12.2024).

37. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів Наказ міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588 (у ред. Наказу від 27.07.2018). URL: http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovezakonodavstvo/nakazi/53840.html (дата звернення 16.12.2024).
38. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. Закон України від 26.01.1993 № 5463-VI (у ред. Закону від 27.01.2018 № 2939-XII). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12 (дата звернення 16.12.2024).
39. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні від 12.07.2001 р. Закон України № 2658-III (у ред. Закону від 16.01.2016). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14 (дата звернення 16.12.2024).
40. Про порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.96 р. № 116. (у ред. Порядку від 16.12.2011). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF (дата звернення 16.12.2024).
41. Про Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419. (у ред. Порядку від 14.07.2018). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF (дата звернення 16.12.2024).
42. Проноза П. Систематизація визначення поняття "Фінансова криза" та класифікація її видів. *Світ фінансів.* 2014. №1. С. 27-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2014_1_5 (дата звернення 16.12.2024).
43. Проскуріна Н. М., Домашенко Ю. В. Концептуальна основа аудиту підприємств, що знаходяться в процедурі банкрутства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2021. № 3 (48). С. 230-235.

44. Рудика В.І., Косарєва І.П., Величко Н.В. Напрями та стратегія запобігання банкрутства суб'єктів господарської діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки.* Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 17. 2017. С 431-435. URL: http://globalnational.in.ua/archive/17-2017/91.pdf (дата звернення 16.12.2024).
45. Сандакова В.С. Аудит процесів ліквідації та банкрутства підприємства. *Економіка: бухгалтерський облік і аудит.* 2016. С. 12-18
46. Сандакова В.С. Аудит процесів ліквідації та банкрутства підприємства. *Економіка. Бухгалтерський облік і аудит.* 2016. С. 12-18
47. Сукрушева Г.О. Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство.* 2017. № 9. С. 682– 686.
48. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2019. 412 с.
49. Троц І.В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка».* Вип. 5(2), 2011. С. 221-228.
50. Чепелюк Г.М. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки імовірності банкрутства суб'єкта господарювання. *Ефективна економіка*. № 8, 2017. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5726 (дата звернення 20.12.2024).
51. Янковець Т.М., Чернюк Ю.В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. № 20/2016. С 58-62.